

מאמרי הגות וצפונות בפרד"ס התורה בעצמה הפרשה

מאת
מושה בכמה"ר עזרא בצרי

שנת התשפ"ג

פרשת נח

מנין הפסוקים בפרשה

בפרשה קנ"ג פסוקים והסימן בצלאל.

כמו כן זכה לישב בצל סוכתו, חשכת מים עבי שחקים. ובצל אל היה כמו שאמרו על שמו של בצלאל בונה המשכן. והתיבה עצמה הרי היתה מקום השראת השכינה כמו המשכן.

וכן עולה בגימטריה מחיצה, להורות שה' סך בעדו. כמו כן כתוב על נח איש צדיק, וצדי"ק ראשי תיבות צפון דרום ימה וקדמה. שהיה צפון ושומר מד' רוחותיו.

וכן נתנו סימן, אבי יסכה לוט סימן. והוא הנזכר בסוף הפרשה.

מ"א פעמים נזכר נח במקרא שגבר על מ' ימי המבול

מ"א פעמים נזכר שמו של נח בכל מקרא, ללא אותיות שימוש, וכן נזכר השם נח בתורה בלבד, עם אותיות השימוש, מ"א פעמים, להורות שגבר על מ' ימי המבול.¹

ובסך הכל נזכר השם נח בכל המקרא עם אותיות השימוש מ"ו פעמים.²

מי המבול - טהרת העולם

המבול היה מצד אחד כילוי והשמדת עולם, כמו שאומר הזוהר,³ על ידי מלאך חבלה שמבול שמו, ומצד שני לאלו אשר שרדו אותו, היה מעין מקוה טהרה, שצלחו אותו והתחילו חיים חדשים. וכמבואר במדרש,⁴ על הפסוק: 'קינים תעשה את התבה' - מה הקן מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך.

ה'כלי יקר' לרבי שמואל לניאדו מהאר"ץ הטובה (כתב יד על יחזקאל בשלבי עריכה ב'מכון הכתב') מבאר, שארבעים ימי המבול מקבילים לארבעים סאה של מי המקוה, והתיבה היתה כטבולה בו. ולפי זה אפשר לומר שנח נזכר מ"א פעמים כמנין טב"ל, שיצא טהור מן התיבה.

וכך הוא מבאר את הפסוק:

'בְּן אָדָם אָמַר לָהּ אֵת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָהּ הִיא לֹא גֹשְׁמָה בְּיוֹם זָעַם'.⁵

¹ וכן עולה שם השמירה יוה"ך היוצא מסופי תיבות 'כי מלאכיו יצוה לך'.
² עיין בספר 'חסד עולם' שמביא מספר הליקוטים לרמ"ד ואלי עמוד תרעב, שמספר מ"ו רומז לשם הששים וחמש מע"ב שמות, דמ"ב המורה על החסד הכפול והופך אותיות בד"ם כנגד החיצונים והוא משמות היסוד. והוא גם גימטריה אמה שגם היא אחד מכינויי היסוד.
³ על הפסוק 'הנני מביא את המבול מים', סה, ב. שלכאורה תיבת מים מיותרת, אלא המבול אינו המים, אלא שם המלאך הבא לחבל על ידי מים.
⁴ בראשית רבה לא, ט.
⁵ יחזקאל כב, כד.

“נראה לדקדק, כמו שדקדקתי ב'כלי חמדה' בסדר נח,⁶ שהיה לו לומר בלשון חיוב “את ארץ טמאה”, ולא בלשון שלילה “ארץ לא מטוהרה”, והיה לו לומר “ארץ לא טהורה”.

ותירצתי שם, במה שאמרו חז"ל,⁷ “לא גשמה ביום זעם” – היינו ביום זעם המבול לא ירד בארץ ישראל, וכמו שהביא רש"י,⁸ הרבה ריוח והצלה וגו', ובזה יקונן השם יתברך על ידי הנביא, ויאמר, אני חשבתיה לטובה לחשיבות ומעלת ארץ ישראל, שלא ירד גשם זעם ה' בארץ הקדש, ואתם חשבתם אותה לרעה, והוא כי המבול היה כמו טבילה אל העולם, לטהרו מעיפוש הזימה שנתהוה בגוף הארץ, וכמו שהוכחתי,⁹ מפסוק:¹⁰ “וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ”, “בארץ” עצמה, ולזה הוכרח טשטוש ג' טפחים של מחרישה,¹¹ להסיר חלאת וכתמי עון טומאתה, ולטהרה מטומאתה. באופן שמניעת גשם המבול לפי שעה היה כבוד וחשיבות, אמנם לדורות נמשך קלקול שאת ביחוד ולבדך “ארץ לא מטוהרה היא” דוקא, לפי שלא הטהרת בטבילת רותחין כדין ההגעלה, כבלעו כן פלטו,¹² מה הם חטאו וקלקלו ברותחין, אף תיקונם היה ברותחין של מי המבול,¹³ אמנם את ש"ל א הטהרת” נשאר בקלקולך. זהו שאמר: “אמור לה את ארץ לא מטוהרה היא”, יען ש"ל א גשמה ביום זעם”, ולא רציתי שירד בה זעם שם, והלואי ירד הגשם עליה שהיתה מטהרת מטומאת הניאוף אשר בה.

וזה התוכחת לצחות, כי לפי האמת כיון שנכנסה שכנית עוון יתברך 'כי ה' אלוהיך אש אוכלה הוא',¹⁴ בתוך ארץ ישראל, ועל ידי הקדושים שכבשוה, נעשה בה ליבון המשובח מכל טבילות והגעלות רותחין, כי כל דבר אשר בא באש,¹⁵ והוא ליבון, אין הכשר למעלה הימנו, וקדושת אש ה' יתברך, שרפה כל מין חלאת וכתמי טומאת עון אשר היה בה מימי עולם ושנים קדמוניות”. וטהרה זו, היתה כפי שמבאר ה'שם משמואל',¹⁶ בדרך של השקה, שהתבה נחשבת כבטלה לאשר בה, וכדרך שאמרו, מים שנטמאו - משיקן והן טהורין.¹⁷ שכאשר נתחברו לכלל מי המקוה שהיא

⁶ בתחילת הפרשה.

⁷ זבחים קיג, א. זוהר ויקהל קצז, א.

⁸ בראשית ו, יד.

⁹ בכלי חמדה פרשת נח.

¹⁰ בראשית ו, ה.

¹¹ ראה בראשית רבה לא, ז: “הנני משחיתם את הארץ”, ר' הונא ורבי ירמיה בשם רב כהנא בר מלכיה, אפילו ג' טפחים שהמחרישה שולטת בארץ נימוחו, משל לבן מלכים שהיה לו פדגוג, כל זמן שהיה סורח, היה פדגוג שלו נרדה, ולבן מלכים שהיה לו מניקה, כל זמן שהוא סורח היתה מניקתו נרדת, כך אמר הקב"ה “הנני משחיתם את הארץ”, הא אנא מחבל להון ומחבל לארעא עמהון”, ע"כ.

¹² פסחים עד, א.

¹³ סנהדרין קח, ב. זבחים קיג, ב.

¹⁴ דברים ד, כד.

¹⁵ על פי במדבר לא, כג 'תעבירו באש וטהרו'.

¹⁶ פרשת נח שנת תרע"ה.

¹⁷ ביצה יז, ב.

טהורה, אין לטומאה מקום במקוה טהרה, ובהכרח פרוחה טומאתן מהן, וכן גם הענין בטהרת תיבת נח.

י"ג פעמים מבול במקרא

היות והמבול היה כמי טהרה לעולם, הוא נזכר בכל המקרא פעם אחת בלבד ללא אות שימוש, ועם אותיות השימוש, י"ג פעמים, שעד אז היה שפע בעולם, חיים וברכה הנובע מי"ג מידות של רחמים. ויש במדרשים תיאורים נרחבים על חוזקם ועושרם של הדור ההוא. עד אז היתה אריכות ימים מופלגת, ומאז התקצרו שנות האדם.¹⁸

התיבה ובית המקדש

התיבה שבנייתה נסתיימה ונכנסו אליה בחדש מרחשון, מקבילה לבית המקדש שבנייתו נסתיימה בחדש זה, בהיותה מקום השראת שכינה כבבית המקדש.

וכתב הרוקח כ"ו פעמים המילה 'תיבה' מופיעה בפרשה, לבד מן הפסוק "היוצאים מן התיבה" - שכבר יצאו. כך ששם הוי"ה, שם הרחמים, מקיף בכבודה ושומרה. וזהו ויסגור הוי"ה בעדו, שכאן בפעם הראשונה נזכר שם הרחמים במקום שם הדין.

ולכן יש גם כ"ו פסוקים מפרק ו' פסוק י"ג "ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני" עד פרק ז', פסוק טז "ויסגור ה' בעדו". ששם הוי"ה סגר בעדו בחותם ושמרו.

כ"ו דורות היו מנח עד שעמד שלמה ובנה הבית. וזהו:¹⁹ "ה' למבול ישב" וסמך לו:²⁰ "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד".

האולם בבית ראשון היה ק"כ אמה, כנגד:²¹ "והיו ימיו מאה ועשרים שנה". ולכן כתוב בדברי הימים,²² שהבית הראשון שבנה שלמה, שיצא משם בן נח, עמד ארבע מאות ועשר שנים, ובית שני שבנה כורש מצאצאי יפת, עמד ארבע מאות ועשרים שנה, הרי תת"ל, כגימטריה ש"ם ויפ"ת. והקדים שם ליפת, לכן הקדים בית שלמה לבית של כורש. ולכן האותיות שבפרשת יפת ק"פ, כמו שעמדה מלכות יון ק"פ שנים.

וכן גובה התבה היה שלושים אמה, וכמו כן היה גובה ההיכל בבית ראשון.²³

גם השיעור של ההיכל בבית שני, מאה על מאה ברום מאה,²⁴ נמצא שעולה לשלוש מאות כשיעור אורך התבה.²⁵ וכן היה שיעור אולם העמודים בבית ראשון חמישים על שלושים.²⁶ ותנח התבה על הרי ארר"ט' = 410 כמנין ימי בית ראשון. וכן המילה 'תב"ה' עצמה עולה עם האותיות 410. וכשנכתוב 'תיבה' מלא נקבל אותיות הבית ואפשר לחלק את המילה ת"י בה. שארבע מאות ועשר שנים כאמור עמד הבית הראשון.

¹⁸ כי בתחילה קבלו חיים מ'אריך אנפין', ואחר כך מ'זעיר אנפין'. כמבואר בסוף תקוני הזוהר, קלח, ב.

¹⁹ תהלים כט, י.

²⁰ תהלים ל, א.

²¹ בראשית ו, ג.

²² ב, ג.

²³ כנזכר במל"א ו, א, עיין רד"ק שם.

²⁴ במשנה מידות ד, ו. ועיין תנחומא שמות ד, ד שנראה שכך מפורש בכוונת הכתוב ביחזקאל. (ועיין שם ב'הערות למדרש').

²⁵ עיין בן יהודע בבא בתרא ג, א.

²⁶ מלכים א ז, ו.

העזרה, ההיכל והאולם מקבילים לג' המדורים בתיבה.

הקבלה נוספת כותב הרוקח בין התבה לבית המקדש.

התבה החזיקה שיעור ק"נ אלף מקואות, כי ל' קומתה הם י' מקואות בגובה, שהרי כל מקוה ג' אמות גבהו, והתיבה נ' רחבה, י' פעמים נ' הם ת"ק מקואות חצי אלף, ש' ארכה, ש' פעמים חצי אלף הן ק"נ אלף מקואות. והים של שלמה החזיק מאה וחמישים מקואות. לכן רמז 'קנים תעשה את התבה' - קנים קרי ביה ק"נ ים, ק"נ אמה חצר המשכן אורך ורוחב. קני"ם ק"נ ים כנגד ים שעשה שלמה.

בדורנו אין לנו שיעור אלא בתי כנסיות ובתי מדרשות, שהם בבחינת מקדש מעט. שם יכולים להגות בתיבות התורה ובכך להכנס אל התבה פנימה, לאחוז בכל הכח בגלגל הצלה זה, ולהנצל מכל מה שצריך. וכן ידוע מבעל ה'שפת אמת', שהשבתות הן בבחינת התיבת נח שיש לנו כיום, שבהן אפשר לחסות ולמצוא מרגוע.

היונה - השכינה

כנסת ישראל ליונה נמשלה.

בשיר השירים ובזוהר במקומות רבים, ישנן הקבלות בין השכינה המתוארת בכתובים כיונה.²⁷ היונה, בנמשל השכינה, ירדה לגלות עם ישראל, כמו שנאמר:²⁸ 'בכל צרתם לו צר', 'ולא מצאה מנוח לכף רגלה' - בגלות בבל, ולכן משום כובד העול חזרה בתשובה, 'ותשב אליו אל התיבה' - בבית שני.

אחר כך חטאה שוב כמתחילה והוסיף להגלותה, שנאמר:²⁹ 'ויסף שלח את היונה מאתו'. ואז יצאה לגלות יון שהחשיכו ישראל כשולי קדרה, ומרוב צערם ודחקם כתוב:³⁰ 'ותבוא אליו היונה לעת ערב', שלא היתה מאירה להם השעה ככתחילה, וחשך היום והעריב שמשם, 'ועלה זית טרף בפיה' - לולי שהעיר הקדוש ברוך הוא את רוח הכהנים שהיו מדליקין בשמן זית, אזי אבדה פליטת יהודה מן העולם. ושוב חזרה כנסת ישראל בתשובה ונתקבלה בימי החשמונאים.

'וייחל עוד שבעת ימים' - שמחורבן בית ראשון עד חורבן בית שני ארבע מאות ותשעים שנה, כלומר, שבע כפול שבע, ואז 'וישלח את היונה' - בגלות אדום, 'ולא יספה לשוב אליו' - שעדיין לא חזרה בתשובה. והיא לא יספה שוב אליו מצידה, שהקדוש ברוך הוא מצידו מצפה וממתין לה שתשוב.

'ותנח התיבה בחדש השביעי', בשבעה עשר בסיון וארבעים יום אחר שהתחילו המים לחסר, 'ויפתח נח חלון התיבה' הוא בי' בתמוז, 'וישלח את העורב' מיד ולא עשה שליחותו, והוא המתין ז' ימים, 'וישלח את היונה', והיה שבעה עשר בתמוז 'ולא מצאה היונה מנוח'. גם יש כאן רמז לתחלת החרבן שהיה בשבעה עשר בתמוז שהובקעה העיר ולא מצאו ישראל מנוח בו שנקראו יונה.

מ ר ח ש ו ן - מועד סיום מלאכת הבית הראשון

²⁷ דעת זקנים מבעלי התוספות על בראשית פרק ח פסוק ג.

²⁸ ישעיה סג, ט.

²⁹ בראשית ח, י.

³⁰ שם יא.

החדש השמיני למנין חדשי השנה, חודש מרחשון, נקרא במקרא³¹ בשם "ירח בול".

בחודש זה הסתיימה מלאכת בית המקדש הראשון, וכאמור שם: "וּבְשָׁנָה הָאֶחָת עֲשָׂרָה בְּיָרֵחַ בּוּל הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי כָּלָה הַבֵּית לְכָל דְּבָרָיו וּלְכָל (משפטו כתיב) מְשֻׁפְּטָיו וַיִּבְנְהוּ שְׁבַע שָׁנִים".

שלמה המלך עליו השלום בנה את ביתו הפרטי אט אט, והשתהה בבנינו שלש עשרה שנה. מספר זה, כידוע, מסמל את הקדושה,³² ובודאי היתה לו כונה מכוונת במספר זה.

לעומת זאת, את בית ה' והיכל קדשו בנה בזריזות מיוחדת במינה, וסיימו בתוך שבע שנים ושבעה חודשים.³³

כאן הוא השתמש במספר שבע, הן בשנים והן בחדשים, כדי לבטא חביבות כפולה ומכופלת, שכן 'כל השביעין חביבין',³⁴ ובכך מסמל משנה חביבות לבית המקדש, ומביע את רצונו העז לראותו מהר ככל שניתן, עומד על תילו וכלול בהדרו.

³¹ מלכים א ו, לח.

³² כן כתב מהרש"א (שבת קיט, א) במעשה על יוסף מוקיר שבת, שמכר את המרגלית שמצא ב"ג עליות דינרי זהב, שרש"י פירש שכוונו במספר י"ג בדרך גוזמא, והוא דחוק, שאין זה מספר המשלים העשיריות ולא המאות. (עיין שם גם בר"ן ובריטב"א). ונראה לכוין במספר הזה י"ג הנוגע לכל דבר שבקדושה, כגון י"ג מדות של הקב"ה ומלת אח"ד שהוא גימטריא י"ג מורה עליהם, שמדות הללו סובבים על אחדותו, ואינן משתנים בריבויים רק לפי פעולת המקבל.

גם מדות התורה הקדושה הם י"ג שהתורה נדרשת בהם, גם מדות האדם כשבא לכלל קדושת המצות הם י"ג שנים, ולזה בקדושת השבת למעלה (קיט, א) שקנה רבי אבא לכבוד השבת במספר הזה בשלושה עשר איסורים פשוטים, מין מטבעות רומיות קטנות, בשר משלושה עשר טבחים לטעום בשבת מן המובחר, על כוונה זו. ויוסף מוקיר שבת מסתמא גם כן היה קונה לכבוד שבת במספר הזה י"ג, ועל כן זכה למספר הזה ל"ג עליות דינרים.

ואותם ששלח לו שלושה עשר גמלים נושאים ספיקות טריפות כו' (ראה חולין צה, ב ועיין שם ב'בן יהוידע) נקט גם כן במספר הזה, שהוא ודאי נוגע בדבר קדושה הנאמר באיסורי מאכלות.

וכן בחגיגה יד, א שאמר לו שיתן לו י"ג נהרות המושכים אפרסמון טהור שיתענג בהם, על כוונה זו בקדושת עולם הבא.

³³ שכן החל בבנייתו בחודש אייר כאמור במלכים א ו, א: "וַיְהִי בְשָׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מְאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשָׁנָה הַרְבִּיעִית בְּחֹדֶשׁ זוֹ הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְמִלְחַם שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַה'".

³⁴ מדרש רבה ויקרא פרשה כט פסקה יא:

כל השביעין חביבין לעולם, למעלן השביעי חביב: שמים, ושמי השמים, ורקיע, ושחקים, זבול, ומעון וערבות, וכתוב (תהלים סח, ה): "סולו לרכב בערבות ביה שמו". בארצות שביעית חביבה: ארץ, אדמה, ארץ, גיא, ציה, נשיה, תבל. וכתוב (שם ט, ט): "והוא ישפט תבל בצדק ידין לאומים במישרים". בדורות שביעית חביב: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך. וכתוב (בראשית ה, כב): "ויתהלך חנוך את האלהים". באבות שביעי חביב: אברהם, יצחק, ויעקב, לוי, קהת, עמרם, משה. וכתוב (שמות יט, ג): "ומשה עלה אל האלהים". בבנים השביעי חביב: שנאמר (דברי הימים א ב, טו): "דוד השביעי". במלכים השביעי חביב: שאול, איש בושת, דוד, שלמה, רחבעם, אביה, אסא. וכתוב (דברי הימים ב יד, י): "ויקרא אסא אל ה'". בשנים שביעי חביב: שנאמר (שמות כג, יא): "והשביעת תשמטנה ונטשתה". בשמיטין שביעי חביב: שנאמר (ויקרא כה, י): "וקדשתם את שנת החמישים". בימים שביעי חביב: שנאמר (בראשית ב, ג): "ויברך אלהים את יום השביעי". בחדשים שביעי חביב: שנאמר (ויקרא כג, כד): "בחדש השביעי באחד לחדש".

(ביחס לדוד במדרש כתוב לפנינו כאן 'דוד הוא השביעי' ולא נמצא מקור במקרא בנוסח זה. וכתבתי כמקור את הפסוק בדברי הימים. שאמנם לפי האמור בשמואל (א טז, י): "וַיַּעֲבֹר יִשְׂרָאֵל שְׁבַעַת בְּנָיו לְפָנָי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵל יִשְׂרָאֵל בְּחַר ה' בְּאֶלֶה" משמע שדוד הוא השמיני, וצריך לומר שבכללם היה גם בנו אליהו מאשה אחרת, שהרי בדברי הימים א פרק ב יג-טו מפורש: "וְאִישֵׁי הוֹלִיד אֶת בְּכֹרוֹ אֶת אֱלִיָּאב וְאֶבְיָנָב הַשְּׁנַיִם וְשְׁמֵעָא הַשְּׁלִישִׁי. נְתַנְאֵל הַרְבִּיעִי רְדִי הַחֲמִישִׁי. אֶצֶם הַשְּׁשִׁי דָוִד הַשְּׁבַעִי".

ויתכן לבאר מה שמצד אחד נראה שדוד הוא שמיני ומצד אחד הוא שביעי, כי מדתו מלכות שהיא הספירה השביעית, אלא שיצא ממנו משיח בן דוד שקשור למספר שמונה, וכמו שכתב מהרש"א על ערכין דף יג, ב על דברי הגמרא כינור של מקדש שבעה נימין היה שנאמר שובע שמחות וגו'. מדכתיב שבע חסר וי"ו דריש מלשון שבע דהיינו ז' נימין שכל א' עושה שיר ושמחה והיינו מיוחדת בעה"ז לפי יצירת ז' ימי בראשית כל הקדושות הולכין בשבע. השבת השביעית והיובל והספירה. ושל ימות המשיח שמונה נימין נוסף שיר א' ע"פ מ"ש אין בין עה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות והיינו משום שמחה א' שאין בו שעבוד מלכיות נוסף נימא אחת לימות

עיתוי הבניה לכאורה בניגוד לסדר הטבעי

מכיון שבית המקדש מסמל את העולם כולו, מפליא להיווכח כי תחילת הבניה וסיומה היה דוקא בתקופה הנוגדת את המהלך הרגיל של סדר הטבע. בשנה הרביעית למלכותו ייסד שלמה את בית ה' בחדש זיו, הוא חדש אייר, ובשנה האחת עשרה בירח בול, הוא החודש השמיני, מרחשון, כילה הבית.

לכאורה היה מתאים יותר להתחיל את הבניה במרחשון, שאז תקופת הזריעה, ולסיימו באייר בתקופת הפריחה והלבלוב, כשהעולם מאיר בזיוו וכלול בהדרו כשנגמר בנין הטבע ויצא אל הפועל.

ואולם ביאר המלבי"ם, כי הטבע והענין האלוהי יתחיל האחד, עת השני יעמוד מלדת.³⁵ כלומר, העולם נברא באופן שישנם ששה חדשי חורף הנקראים חדשי הזכר,³⁶ וששה חדשי קיץ הנקראים חדשי הנקבה.

בחדשי החורף מתקבץ ונאגר החומר ללא צורה, והם חדשי חרישה, זריעה והכנה מראש השנה בתשרי, וכדעת רבי אליעזר שבתשרי נברא העולם,³⁷ ולאחר מכן באים ימי הקיץ בהם העולם מקבל צורה כשהכל מלבלב ופורח, ומקבל את צורתו המושלמת. העולם מתעורר אז מתרדמת החורף ולובש כסות חדשה. הניצנים נראים בארץ (ניסן - ניצן, אייר - אור, סיון - זיון), וכדברי רבי יהושע שהעולם נברא בניסן.

וכאמור, בבניית הבית אנו רואים סדר הפוך שבשנה הרביעית למלכות שלמה יסד את בית ה' בירח זיו, ובשנה האחת עשרה בירח בול, הוא החודש השמיני, כלה הבית, ויבואר עוד בהמשך.

אמנם המספר שבע, המסמל את היכל הקדש,³⁸ נשמר כאן הן מבחינת השנים והן מבחינת החדשים, אך במקום שיסוד הבנין יחל במרחשון ויגמר באייר, היה המצב הפוך מהטבע, שהחל בתקופת העשיה ונשלם בתקופת הזריעה.

המשיח. ושל עה"ב עשר נימין שנאמר עלי עשור ועלי נבל וגו'". ולפי זה יש לומר שרמז לנו כאן הכתוב שיש בו גם צד של שמונה. ואגב מכאן גם מתבאר הקשר בין המספר שבע שהוא מלשון שובע, וכן נראה גם ממה שדרשו על הפסוק במשלי יט, (כג): "וְשִׁבְעַת יְלִינֵי בַלּ יִפְקְדוּ רָע". וכמוכא בשמחות (ג, ט) מת לשבע ימים הוא מיתה של חיבה. וזה ושבע ילין... וכמו שדרשו בברכות (יד, א) אל תקרא ושבע אלא ושבע).

³⁵ מלבי"ם מלכים א פרק ו, לז - חלק באור הענין:

"בשנה הרביעית - כבר אמר זה בתחלת הסימן, רק שבא לאמור שהתחלה היתה בשנה הרביעית בחדש זיו והגמר בשנה ה"א בירח בול, אם להודיע שעסק בבנינו שבע שנים והיו ז' שנים וז' חדשים (ולפי דעתי ז' שנים עסק בבנין וז' חדשים עסק בטיח הזהב שהיה אחר גמר הבנין, ומודיע שנשמר בזה מספר השבועי שהוא קדש, בין בשנים בין בחדשים). ואם להודיע שהיה היסוד בירח זיו והגמר בירח בול הפך הטבע, שבירח בול הוא הזריעה ובירח זיו הוא הלידה שאז הכל מלא וגדוש ואז נגמר בנין הטבע, כי הטבע והענין האלהי יתחיל האחד עת השני יעמד מלדת, וכמ"ש בזה במקום אחר".

³⁶ ראה בן יהוידע ראש השנה לא, א משם האריז"ל.

³⁷ כתב רבנו בחיי בראשית א, ב:

ודע והבן, כי העולם נברא בתשרי, ומלת בראשית תרמוז לזה, ובדבר זה נחלקו בגמרא (ראש השנה י, ב) רבי אליעזר ורבי יהושע, רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם, רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם, ואף על פי שרבי אליעזר ורבי יהושע הלכה כרבי יהושע, כבר הכריעו בגמרא בזה כרבי אליעזר, הוא שאמרו (שם כז, א) כמי אנחנו מתפללים עתה 'זה היום תחילת מעשיך', כמי כרבי אליעזר.

ובמאמר אחר התבאר שהשם אליעזר מורה על זריעה, והשם יהושע מורה על עשיה, ואלו ואלו דברי אלהים חיים, רבי אליעזר דיבר על בחינת המחשבה והראש שבקצה הגוף, ורבי יהושע דיבר מבחינת המעשה והלב השוכן במרכז הגוף.

³⁸ מהר"ל דרך חיים ה, טו, וחידושי אגדות ראש השנה עמוד קכב, ונביא אל לשונו בגבורות השם - הקדמה שלישית: "אמנם השביעי שהוא האמצעי ונקרא היכל הקודש הוא מכוון באמצע, לפי שהאמצעי נבדל מהכל שהרי אינו נוטה לשום צד מן הצדדין, ומפני כך האמצעי מתיחס תמיד אל הקדושה והמעלה הנבדלת מן הגשמית, כמו

וכפי שנראה להלן, חנוכת הבית היתה רק לאחר אחד עשר חדשים מתחילת בנייתו, ביום הכיפורים בחדש תשרי, שבו העם אכלו ושתו ושמחו בו, דבר שלא היה לו תקדים מימות עולם. והקדוש ברוך הוא המתין זמן כה רב לחינוכו עד חדש תשרי, ירח האיתנים, שבו נולדו איתני עולם לכבודו של אברהם אבינו עליו השלום, ואולם חודש מרחשון נותר גלמוד ומבויש, והבטיח לו הקדוש ברוך הוא שבו יחנוך את הבית השלישי.

ירח בול בחורף מקביל לירח אייר בקיץ

השם 'בול' מתפרש מכמה לשונות:

א. מפני הגשמים המתחילים בו, ומלשון מבול.

ב. שבו העלה נבל.

ג. שבו הארץ עשויה בולות בולות (גבשישים).

ד. שבו בוללין לבהמה מן הבית, שמאכל הבהמה כלה מן השדה.

ה. יונתן תרגם: 'מיסף אבביא', ולפי זה נראה שהוא מלשון 'אבי הנחל' שספו תמו מן השדה.

ו. הרד"ק מפרש מלשון 'יבול', שבחודש זה מתחילה החרישה והזריעה. וכך הוא גם מפרש 'בול עץ' שהכונה לענף העץ שהוא יבולו.³⁹

מכל הפירושים הללו עולה שאז מתחלת התקופה בה העולם כביכול בינו לבין עצמו, עסוק בהשקעה עצמית ואוגר בקרבו מי גשמים, ונדמה כמכונס בתוך קונכייתו.

הוא אוסף את כוחותיו לקראת התחלה וצמיחה חדשה, שתבוא לידי גילוי ונהרה בחדשי החמה, בהם יאיר העולם ויתגלה בהדרו החל מחדש ניסן - ניצן, ובהמשך בחדש זיו, כפי שתרגם יונתן 'זיו נצינא', שאז יש זיו לאילנות, והם הדורים בלבושם ועוטים את מעיל כבודם לאחר תקופת השלכת, בה נחשפו יערות, ועמדו העצים יבשים ומבויישים ללא מלבושים.

בחדש זיו השמש זורחת במרומים לאחר התקופה שהיתה מוסתרת בעבים, והיא מלאת זיו ומפיקה נוגה, נאה זיוה בכל העולם. מכאן גם התקבל השם הארמי איר שעלה עם עולי בבל, ודומה לשמו האנדי AYARU ולשמו הערבי איאר ומלשון אור.

אפשר להוסיף בדרך רמז כי בשם בול נרמז בשתי אותיות הראשונות שהוא החדש השמיני $8=7+1$, והל' מורה על ל' ימי החודש.

חשון או מרחשון

ישנם הסבורים שהחודש נקרא 'מר' כי אירעו בו כמה צרות רעות ומרות, כמו המבול ואין בו שום יום טוב ושמחה. ובפרט מורגש הדבר ובולט כי הוא בא לאחר חדש המשופע בחגים מלאי שמחה

שהיתה הארץ הקדושה ובית המקדש מכוון באמצע העולם. וזה מפני כי הצדדים מפני שהם צדדים יש להם רוחק וכל רוחק הוא גדר הגשם אשר יש לו רחקים, אבל האמצע אין לו רוחק כלל רק עומד באמצע נבדל מן הצדדים שהם רחקים. ולפיכך האמצעי נבדל מן הגשם אלו הם שש צדדי העולם עם היכל הקודש הוא האמצעי".³⁹ עיין בס' השרשים, בערכים 'בול' ו'יבל' ותמצא מכנה משותף לכל דבר הנמשך מדבר ונלווה אליו ומובל על ידו, כמו 'ועל יובל ישלח שרשיו', ומזה קרן האיל הנקרא יובל ומזה אף 'יבלת'.

וששון. כמו כן מבחינת מזג האויר מגיעים הימים האפורים עם עננים שחורים, לעומת החודש הקודם עם החגים המתוקים.

שני אירועים קשים אירעו בחודש זה. האחד בתחילת התפלגות מלכות בית דוד, כשירבעם רצה שלא יעלו להר הבית ויבואו לממלכתו בשומרון, הוא בדה חג מלכו בט"ו לחדש זה, והגדיל חרון אף ופילוג בעם. והשני בסוף תקופת המלכים, כאשר בחמישה במרחשון שחטו הכשדים את בני צדקיהו לעיניו ועיורוהו, ואלו היו מכות קשות עבור מלכות בית דוד.

יש מפרשים את המילה 'מר' מלשון טיפות מים, כמו: ⁴⁰ "הן גוים כמר מדלי".

אולם השם לא היה 'חשון' והוסיפו לו 'מר' אלא להיפך. השם במקורו מרחשון, ויש שקיצרוהו לחשון, ומקורו מהשפה האכדית: 'ורח שמנו' כלומר, הירח השמיני.⁴¹

אמנם יפלא הדבר שגם באכדית מונים את ניסן כראשון לחודשים ומרחשון הוא החודש השמיני.

מכל מקום השם 'מרחשון' לא נזכר בשום מקום במקרא,⁴² ונדרש בפנים הרבה. יש שהרחיקו לכת לדורשו מלשון 'ריחוש שפתיים', שבו מביעות השפתיים תפילה על הגשמים. וכן מזלו של החודש הוא עקרב הצמא למים, כי בחדש זה העולם צמא למים.⁴³

למעשה יש לקרוא את שם החודש 'מרחשון' ולא לקצרו, וכמו שנפסק בהלכות גיטין,⁴⁴ וכן כותבים בכתובה. אמנם הצימאון למים קיים בו, והוא רומז לצימאון רוחני גדול הבא בעקבות הימים הגדולים שהיו בתשרי.

⁴⁰ ישעיה מ, טו. אמנם עיי"ש במצודת ציון שהטיפה הנופלת מאחורי הדלי היא מרה בעבור עיפוש הדלי מאחוריו, ועיי"ש גם בפירוש רש"י.

⁴¹ אטימולוגיה – עוד מילה ברגע לד"ר מרדכי רוזן עמוד 92. ולא כמ"ש הרב שאולי ב'שבילי הבשם' שהשם במקור היה חשון וברבות הימים הוסיפו לו מר. ועיין עוד בהרחבה בספרי 'רץ כצבי' לנגיד היקר רבי צבי רימון שליט"א, ובספרו של בן דודי היקר, הרה"ג יצחק בצרי שליט"א, 'שיח יצחק' על מסכת גיטין על דף פו, א עמוד תקנג בעמודי הספר.

⁴² לא רק שהשם מרחשון לא נזכר בתנ"ך כלל, בכל המקרא לא נמצא גם ראשי תיבות של התיבה 'מרחשון', ואולם ר"ת של השם בקיצורו 'חשון' מופיע פעמיים, והראשון הוא (בבראשית מה, כב): "לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף". ואולי יש כאן רמז למה שכתוב בילקוט שמעוני (שמות רמז קסב) שבנימין נולד בחשון. ומקובלים אנו שתאריך פטירת רחל אמנו ע"ה היה ב"א בחשון ביום שבו נולד בנימין. וחודש זה קשור גם ליוסף בנה של רחל, שכן בספר יצירה כתוב המליך אות נ' בריח כו', וחשון בשנה ודקין בנפש כו'. ובפירוש הראב"ד ז"ל כשחשב י"ב כוחות כנגד י"ב שבטים חשב ריח כנגד יוסף, שבשעה שעמד בנסיון יצא ריחו מסוף העולם ועד סופו.

⁴³ וכתב הרוקח בחודש השני בגי' הן היה מרחשון, כי במרחשון מזלו עקרב שהוא משמש מים ולכן ירד בו המבול. וכלה עד א' בסיון שמזלו תאומים שהוא משמש רוח. וזהו כוונת הכתוב ויעבר אלהים רוח, וישכו המים.

⁴⁴ שו"ע אבן העזר קכו, ו. ובדיעבד אם כתב חשון במקום מרחשון כתב בגט פשוט אות לה שכשר. ועיין עוד ב'טיבו של גט' ח"ב פי"ד סעיפים פד-פז.

והנה מה ששלח לי ידידי היקר ונעלה הרה"ג אליהו בר שלום שליט"א, רבה של בת ים, ממה שכתב בעניין זה בספרו 'משפט הכתובה':

"מרחשון", כך שמו של החודש, בתוספת האותיות 'מר', ובמילה אחת, ובוא"ו אחד. ואם כתב רק 'חשון', אם כבר נמסרה הכתובה אין צריך לתקן, אבל אם עוד לא נמסרה ראוי לתקן. (דהיינו: שאם כתב מר חשון ברווח ביניהם יאריך את הרי"ש עד שתיעשה תיבה אחת, או אם לא כתבו את האותיות 'מר' יוסיף אותן עתה לפני המילה חשון). כתב שני ואוי"ן, הכתובה כשרה. כתב לחודש "בול", גם כן יש להכשיר. כתב "לחודש מר" לבד, יש להחליף הכתובה.

ולמטה במקורות וביאורים כתב:

כן יש לכותבו: בתוספת התואר 'מר' לפני שם החודש, ובמילה אחת, ובוא"ו אחד. וכמו שכתב הרמ"א (סי' קכו ס"ז) ושאר אחרונים שם, הב"ח, והפר"ח, והב"ש, והג"פ והג"מ ועוד.

והנה בספרי הראשונים ואחרונים בענייני תורה (שלא בגט), נוכל למצוא הרבה שכתבו "חשון", והרבה שכתבו "מרחשון". (ובראשונים: בעיקר מרחשון). אך לקושטא יש כאן מחלוקת מה הוא עצם שמו של החודש: שהנחלת שבעה' (סי' ד) הרבה להוכיח שהתוספת "מר" היא חלק משם החודש ממש ולא רק תואר לחודש, ולכן צריך

לכתוב את הכל במילה אחת בדווקא. [א"ה: וכן מצאתי בספר יצירה, והועתק בכוזרי מאמר ד אות ה, שמות החדשים כסדרם: תשרי מרחשון וכו'. וכן הוא שם החודש בתרגום יונתן בן עוזיאל לבראשית פ"ז פ"א ופ"ח פ"ד: מרחשון. ובאמת בכל הש"ס והמדרשים יש רק "מרחשון", ואין אפילו פעם אחת חודש "חשון". אמנם יש אומרים ששם החודש הוא "חשון" לבד, והמילה "מר" היא תואר שנוסף לחודש זה. ויש בזה כמה הסברים, ו"א שהוא לשון כבוד משום שחודש זה קובע אם השנה תהיה שלמה או כסידרה וכו', ובזה הוא 'אדון' לכל החדשים, ו"א שמר הוא מלשון טיפת מים כמו 'הן גוים כמו מדלי', ובא הרמז שהגשם מתחיל לרדת בחשון, ו"א שהוא "מר" במה שאין בו חג כלל (וצ"ע דגם בתמוז אב ואלול אין חגים, אך עיין בילקו"ש פר' פנחס רמז תשפ"ב, שהיה בדעת הקב"ה לתת בכל חג חודש שבקיץ אלא שהתבטל בעוונות ועבר לתשרי. ובחורף אכן יש בכל חודש חג, חוץ מחשון). ו"א ש"מר" הוא לשון חילוף (עיין תוספות סנהדרין סד, א ד"ה מרקוליס), והיינו מה שירבעם בן נבט החליף החגים מחודש תשרי לחודש זה. ואכמ"ל. (עיין בשיטות אלו בשו"ת בצל החכמה ח"ב סימן ס, ושם דחה אותן אחת לאחת והוכיח ששמו של החודש בארמית כך הוא, מרחשון). ולכן לכתחילה בוודאי צריך לכתוב "מרחשון" במילה אחת, לא מבעיא אם הוא חלק מהשם ממש, אלא גם אם הוא תואר הצמוד לשם, הרי הוא נכתב עמו יחד, וכמו ה"א הידיעה שהופכת למילה אחת עם המילה.

וכשכתב בשתי תיבות, מר חשון, הגט פשוט (סי' קכו ס"ק לה) נסתפק בזה גבי גט, וכתב את"ל שכשר עדיין יש להסתפק איך הדין אם הדבר נפל בב' שורות, בסוף שורה "מר" ובתחילת שורה שאחריה "חשון". ע"כ. ובשדי חמד (אסי"ד מערכת גט סי' יז אות ו) הביא גבי כתב מר חשון בשתי שורות, שהספרים הביאו משם הרב ק"פ (קנין פירות) והרב לח"ש (לחם שלמה?) והרב ר"ד (רוב דגן) שפסול, אבל לא מצא כן בדבריהם.

וע"ע בשער המפקד (הל' גיטין אות ט) שהביא משם התעלומות לב (ח"ב סי' יג) שכתב שהפר"ח והב"ש פסלו בדיעבד בשתי שורות, והקשה דלא נמצא כן לפנינו. עוד העיר בשער המפקד שם שכל זה הוא דרוש וקבל שכו, כי איך יהיה מר חשון כתוב בשתי מילים, והלא כשהן בשורה אחת אפשר לתקן בנקל לפני המסירה ולהאריך את הרי"ש ותהיה מילה אחת; גם איך יתכן שיהיה מר חשון בשתי שורות והלא הוא כתוב מיד בתחילת נוסח הגט או השטר ואיך יתכן שורות קצרות כ"כ בשטר. עיי"ש דבריו.

ועכ"פ בכתובה בדיעבד בוודאי יש להכשיר, הן כשכתב בב' תיבות, הן שכתב בב' שיטין. לא מבעיא למ"ד שהמילה "מר" היא רק תואר של החודש (וכמו "מנחם אב") שאז בודאי כשר אפילו בב' שורות, אלא גם אם היא מילה אחת, מ"מ כיון שאין אפשרות לטעות בזה לשם חודש אחר, יש להכשיר הכתובה; אלא שהכותב כן מוכח שאינו יודע בטיב קידושין וכתובה. ונראה עוד שכל זמן שלא נמסרה הכתובה יש לתקן, הן כשכתב בב' תיבות (ויאריך את הרי"ש), והן כשכתב בב' שורות (ויכתוב אחרת), לחוש להסוברים שהוא חלק משם החודש ממש. ובזמנינו בכתובה אין זה רק דרוש וקבל ושכו, שיש מסדרים הכתובה בכל מיני צורות, וכגון עיגול מאורך או כיוצ"ב, ויתכן בהחלט שתפול המילה מר בסוף שורה, ויש לתקן כנ"ל.

אמנם אע"פ שבד"כ פשוט בפוסקים שיש לכתוב "מרחשון", כאמור, מצינו קצת סוברים ששמו של החודש חשון לבד, והמילה מר היא תוספת תואר בלבד, ולכן אם כתב בגט או בכתובה או בשאר שטרות "חשון" הדבר כשר אף לכתחילה, ואין צריך לתקן. [וכמו גבי חודש "אב", שאין כותבים מנחם אב]. וכן במהרשד"ם כתוב חשון לבד (כך הביא משמו הגט פשוט הנו', וציין שהוא בסימן קה, ולא נמצא כן במהרשד"ם לפנינו. אבל לכל אורך ספר שו"ת מהרשד"ם כשעוסק בשאר עניינים כותב תמיד חשון ולא מרחשון). ואם כי הג"פ כתב שאינו יודע מנין מקור דבריו של המהרשד"ם, ושאו"י הוא טעות דפוס, מ"מ לקושטא מצינו מנהג כזה, עיין בשדי חמד הנז' שהביא מהרוב דגן (דף פ אות קמ) שמנהג סלוניקי לכתוב חשון לבד. והשד"ח גופיה הביא עוד מקומות שנהגו כן. אלא שמאידך הביא גם להקת האחרונים שתמהו על מנהג זה. ומסיק דעכ"פ לענין דיעבד אין קפידא אם כתב חשון לבד. גם הגר"ח פלאגי (בחיים ושלום ח"ב אבה"ע סי' סג) כתב: [ב]אשכנז כותבים מרחשון ובתיבה אחת, ולא חשון כמנהגינו, כמבואר במור"ם בהג"ה ובלבוש בסימן קכו, וכ"כ בספר נחלת שבעה עיי"ש.

והגט פשוט הנז' גופיה אחר שהביא להמהרשד"ם ודחאו, כתב "ובשאר שטרות וכתובות ראיתי נוהגין לכתוב כך וכך לחשון. ואם כתב כך בגט נ"ל דכשר בדיעבד כיון דהדבר מפורסם וידוע דחודש מרחשון קרו ליה חשון". וכ"כ בערוך השולחן (סי' קכו סעיף יז) שכשר גם בכתב חשון לבד, דכיון שכן כתוב תמיד בלוחות השנה, הכל קוראים ומבינים הזמן הנכון. ע"כ. ולפ"ז גם בכתובה אין ספק שאם כתב חשון לבד היא כשרה, וא"צ לתקן. אלא שלכתחילה מדקדקין לכתוב כראוי, מרחשון. וכמו שהביאו השד"ח ושער המפקד הנז' שהמנהג באר"י ובנא-אמון ובאיזמיר ובטרבלוס לדקדק (בגט) לכתוב "מרחשון". וכמו שכתב הנחלת שבעה הנ"ל לגבי כתובה.

ואם כתב מרחשון (או חשוון) בשני ואוין, כשר בדיעבד. כ"כ בשו"ת צמח צדק החדש (סי' רלט). ואם כתב "מר" לבד, נראה שאין להכשיר, וזה עפ"מ"ש לעיל גבי חודש אב שאין לכתוב "מנחם" לבד כשלא רגילים לכתוב כך במקום "אב". ובמרחשון אין רגילים לכתוב מר לבד. וא"כ אולי כוונת הכותב שחודש זה מר לו, אבל אין די הוכחה שמכוון לחודש חשון דווקא; וגם אינו סימנא טבא להשאיר הכתובה כך; ולכן יש להחליף הכתובה. וזה בין למ"ד ש"מר" הוא חלק משמו של החודש ובין למ"ד שהוא שם תואר לחודש. אליהו בר שלום.

מעשה יש ליישם בחיי השגרה האפורים של החורף הקרב ובא, את כל מה שקיבלנו בימי ההתעלות של חודש תשרי. לאחר ההתחלה הטובה באים ימי המעשה להוציא מן הכח אל הפועל בשקיקה וקרבה אל ה', לפרק את כל המטענים הגדולים ולפורטם למעשה בחיי היום היום.

וכאן טמונה לנו סכנה שיש להזהר ממנה. לאחר ימים של רוממות גבוהה מגיעה נפילה מן הגובה העצום שבו היינו שרויים. עתה הכל הסתיים ועלולים ליפול לתרדמת חורף, וכמבואר בספר יצירה,⁴⁵ שחודש זה קשור לאות נ', האות האחרונה בתיבת מרחשון, המסמלת נפילה, ואחריו חודש כסלו הקשור לאות ס' כתיבת כסלו, המסמלת סמיכה.

וכאן מגיע לנו הלקח מן המבול, לראות כיצד 'סומך ה' לכל הנופלים'.⁴⁶

בחודש תשרי הרבינו להעתיר ולבקש על המים, ומים כידוע רומזים לחסדים. עתה שישנה התעוררות להביא הרבה מים לעולם, יש לאזן את המים שירדו גשמי רצון ברכה ונדבה ולא גשמי זעף חלילה.

העבודה בימים אלו במיוחד היא להפוך את כח ה'מים הזדונים', את כוחות החיצונים,⁴⁷ ל'מקור מים חיים', את ה'מים רבים' המסוגלים לקלקל ולהשחית את העולם, את המים המביאים לשקיעה בתאוות העולם הזה - למים של תורה.

להפנות את כל הרצונות והתשוקות אליו יתברך, לבקש את קרבתו ולעלות מדרגת השבע של החודש השביעי, לדרגת השמונה, של מסירות נפש מעל הטבע ולהתרומם מכל הטבע בכוח התורה שיש בה שמונה דרגות האמורות בשיר ההלל לתורה הנקרא 'תמניא אפי'.⁴⁸

⁴⁵ פ"ד ומובא בהמשך בדברי ה'פרי צדיק'.

⁴⁶ תהלים קמה, יד.

⁴⁷ זהר חדש נח כו, ב. "לית לך ככל ליליא ולייליא, דלא תיפוק נשמתא מגופא דבר נש, דאיקר יונה. דכתיב, וישלח את היונה. הקלו המים, אלין מים זדונים, כד"א המים הזדונים. דאינון מסטרא דמסאבו. מעל הארץ, דאינון לעיל מן ארעא, אלין מלאכי חבלה. מה כתיב. ולא מצאה היונה מנוח, דאתמנעי מעלמא עילאה, ומן צדיקים דלעילא, ומכל ברכאן. הה"ד, ותשב אליו אל התיבה כי מים על פני כל הארץ".

⁴⁸ במאמר 'פקד אפקוד' בפרק על עולם השמונה הארכתי בזה. ונציין משם בקיצור: "בתורה יש שמונה פנים: כשר ופסול, טמא וטהור, חייב וזכאי, אסור ומותר. הרמז לכך שמונת המילים שבפסוק: "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל" (דברים ד, מד).

התורה הכוללת שמונה מדרגות ומרוממת את האדם מעל הטבע, ניתנה אחר שבעה שבועות של ספירת העומר, ולכן מזמור קיט בתהלים, 'אשרי תמימי דרך', שכולו שיר הלל לתורה, מיוסד על כ"ב אותיות התורה ב'תמניא אפי', בשמונה פנים, כי התורה היא תחת מספר 8. "וצריך שיהיה בתלמיד חכם אחד משמונה בשמינית, וזה כנגד התורה בעצמה שיש לה מדרגה שמינית שהיא על העולם שנברא בשבעת ימי בראשית". (נתיב 2-10).

ואלו שמונה הלשונות לתורה:

1. אמרתך. 2. דברך. 3. חקיך. 4. מצותיך. 5. משפטריך. 6. עדותיך. 7. פקודריך. 8. תורתך. הלל היה דורש את התורה בח' עניינים. (הלל=65 אדנ"י, בחי' מלכות, מלכות פה תורה שבעל פה, גם מהללים בפה).

הרד"ק מנה אחת עשרה לשונות שיש בפרק זה ושכלל פסוק יש לשון אחת מהם: דרך, תורה, עדות, פקודים, מצווה, אמירה, דבור, משפט, צדק, אמונה, חוקים. וצריך לומר שדרך, אמונה וצדק הם עניינים נפרדים ואינם כלשון נרדף ממש לתורה.

ועיין שם בביאורו על כל לשון מה הוא כולל. ושואל שם מדוע בחר דוד בשיר ההלל הזה לתורה דוקא במספר שמונה, ומבאר שהדרכים שבהם נקנית התורה והמידות הם שבעה: עינים לראות בספרי החכמה, אזנים לשמוע, פה לחזור ולדבר, ידים לכתוב הספרים, וחוש הריח שדרך שואף אויר לחלל המוח שבו מדמה, והמתברר בשכלו על פי הנאמר לו, ראיית השכל וידיעתו, והקבלה המסורה לנו. וצריך עוד להתעמק בדבריו ולנסות להבינם לאשורם, כי לכאורה כל זה כלול בכח המוח, הענין הציורי המדמה, והשמיעה להבין בעין שכלו וקבלת כל הדברים.

עוד כתב גאון עוזנו, חכם רבי יוסף חיים זיע"א (בן איש חי שנה ראשונה, תחילת פרשת האזינו) על הפסוק: "ה' בדד ינחנו" (דברים לב, יב), רמז לתורה שבעל פה שיש בה שמונה דרגות הנ"ל, ולכן נקראת דד. (ולכך נרמזים באופן זה, שהרי הם בעצם ד' בחינות כפולות של דבר והיפוכו).

בעבר בחודש בול עד התקופה של שלמה המלך, מי"ז מרחשון היו יורדים גשמים חזקים 40 יום מעין המבול, עד שביקש רחמים שיפסקו. כל שנה היתה תזכורת למבול שהיה, והיה בימים אלו מעין מבול קטן.

שלמה הפך גשמים אלו לגשמי רצון בכח בית המקדש שבנה וסיימו דוקא בזמן הזה, ונתן בכך את הכח להמיר מים במים, שהשפע יבוא במידה הראויה והרוויה תהיה בצימאון לתורה שנוצר. העקרב הצמא, במקום לעקור בית יהיה לעיקר הבית, לכיסופים להתגלות כבודו יתברך בבית השלישי שיחנך כאמור בחודש זה.

עם כל חשיבותם וגודלם, עתה אין את טרדת החגים על כל הכרוך בהם, ונכנסים לשגרת פעילות של יצירה ועשיה ברוכה. עכשיו יש את הזמן לטפל בכל מה שדחינו לאחר החגים.

עתה ימי שקט ורוגע שבהם אפשר לפעול ולעשות ולהתמקד במטרות העיקריות. בישיבות הקדושות מתחילים את 'זמן חורף' המבורך, לשקוע באהלה של תורה בהיכלי התורה, ב'תיבת נח' של ימינו ברצף ובהתמדה, וזה הזמן לקנות את כל הקניינים הגדולים שאנו חפצים בהם.⁴⁹

הלקח מהמבול

⁴⁹ וראוי להביא כאן את תמצית דברי ה'העמק דבר' על שמות לד, א על ענין הלוחות השניים: יש להקדים מה שכתב הראב"ע בשם גאון ז"ל, שלוחות שניות מכובדים מן הראשונים. והראב"ע כתב על זה ואלה כדברי חלום, לא מעלין ולא מורידין. אבל דברי גאון לאו דברי ריק הן. ובמדרש חזית מובא: 'שמאלו תחת לראשי' - אלו לוחות הראשונים, וימינו תחבנקני' - לוחות השניים. וכך מובא גם כן בשמות רבה פרשה מז: זהו שכתוב: 'טוב לי כי ענית למען אלמד חקיך' - לטובתו של משה נתענה ק"ך יום כו', אמר הקדוש ברוך הוא, נצטערת - חייך שאין אתה מפסיד. בלוחות הראשונות לא היו אלא עשרת הדברות, ועכשיו שנצטערת אני נתן לך מדרש הלכות ואגדות כו'.

והכוונה בכל זה, שבלוחות הראשונות לא ניתן כח החידוש אלא מה שקיבל משה, דיוקי המקראות והלכות היוצא מזה, אבל לא לחדש דבר הלכה על ידי י"ג מדות וכדומה הויות התלמוד. ולא היתה תורה שבעל פה אלא דברים המקובלים מפי משה, ומה שלא היה מקובל, היו מדמים דבר לדבר. אבל בלוחות השניות ניתן כח לכל תלמיד ותיק לחדש הלכה על פי המדות והתלמוד, אלא שמתחלה לא עסקו בזה אלא משה וזרעו. ובערבות מואב הוכיח משה לישראל שיקבלו זה הדרך, כמו שיבואר ריש ספר דברים.

וכל זה היה העגל סיבה לזה שנגזר 'וביום פקדי ופקדתי' וגו', ומשום כך הגיע בגזרת מרגלים גלות ופזור בארצות. והיא סיבה מכרחת לפלפולה של תורה מצד שני טעמים, היינו מצד שמירת האומה, ומצד שמירת ההוראה בישראל.

ומזה הטעם עצמו צוה הקדוש ברוך הוא שיהיו הלוחות השניים בפיסול ידי משה, לא משום שלא זכו למעשה אלהים, אלא להורות שהלכה המתחדשת בכח לוחות הללו היא השתתפות עמל האדם בסיעתא דשמיא, כמו עצם הלוחות שהיו מעשה משה וכתובת הקדוש ברוך הוא. ועיין עוד להלן, שגם בכתיבה היתה השתתפות משה. והיינו מה שאמרו חז"ל שאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש היה בלוחות. והכוונה שבכח לוחות השניות היה נכלל הכל.

(וזהו שמובא במועד קטן טו, שאין שונין תלמוד בגובה של עיר ובפרסום, שנאמר: 'חמוקי ירכיך' למה נמשלו דברי תורה לירך, לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. ויש להבין המשך הכתוב: 'חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה יד אמן' לפי אותה דרשה. אמנם פרש"י בסוכה מט, שכמו חלאים וגו' הן המה הלוחות. ומשמעות המקרא שהתלמוד שמכונה בשם 'חמוקי ירכיך' משום שכחו ופעלו דוקא בסתר כמו ירך. הוא יקר ונעלה כמו הלוחות שהמה 'מעשה יד אמן' - זה משה. אך מכל מקום היה בסיעתא דשמיא. כך הוא כח התלמוד שנקרא 'חמוקי ירכיך' שהוא עמל האדם ובסיעתא דשמיא). וכן זהו דברי גאון. שבזה הפרט היו לוחות שניות מכובדים מן הראשונות. שאף על גב שקדושת הראשונים היתה נעלה מהם וממילא אלו לא נשברו היה נוח להגיע להוראה על ידי סברא ודמוי דבר לדבר, יותר מכאשר נשברו.

וכדומה לזה היו אחר כך שני התלמודים. שהירושלמי קדושתו רבה מהבבלי באשר נעשה על ידי אמוראי קמאי וקדושת הראשונים יותר לכוין את האמת. וגם כי קדושת ארץ ישראל היה מועיל, מכל מקום הרי ידענו שכח תלמוד בבלי מכובד מהירושלמי. ואף על גב שנקרא בסנהדרין כו 'במחשכים הושיבני' - זה תלמוד בבלי, מכל מקום אינו לגנאי חס ושלום, אלא כוחה הנפלא להאיר הלכה אפילו במחשכים, בבבלי וחוף לארץ, שאין בה אור ארץ הקדש, ולולי כח התלמוד בבלי לא הגענו לאור ההוראה שם. ומעין זה בבחינה עליונה היה הבדל בין לוחות ראשונות לאחרונות. עיין עוד בהמשך דבריו שם.

גם היום יש מבול בעולם של כל מיני רוחות ודעות כוזבות ונפסדות שהעולם שרוי ושקוע בהם. וכל אדם יכול להגיע למבול ובלבול.

ה' נשבע רק שלא יביא מבול לעולם, אבל הוא קיים, ומי שרוצה מגיע הוא אליו, כמו המצרים שטבעו בים. מ-בול, הכל יובל למים.

ההצלה מהמבול – בתיבה.

גם מילה נקראת תיבה. בתיבות התורה מקום המפלט, כי היא מחזיקה בצורת הדברים, אחרת – חוזר לתוהו. ויש לעשות צהר לתיבה, להעמיק חקר בכל תיבה ותיבה ממילות התורה.

המילים נקראות בשם תיבות כי הן אוצרות בחובן רעיונות שבלעדיהן היה הכל נשכח.

תיבת נח היו מידותיה כתיבת המילה לשון. 300 - אורך, - 50 רוחב, ו-30 קומתה. ארון הברית הוא התיבה הקולטת את הלוחות ובלוחות שתי הבריתות, המעשה והדיבור, הכתב והמכתב.

הנביא נקרא בשם זה מלשון 'ניב שפתים', שמביא את דבר ה'.⁵⁰ דבר מדיבור הוא הדבר עצמו. בתיבה נשמרה הצורה של העולם כפי שה' רוצה, בלשון הטהורה ללא עיוות. מקום – מלשון קיום, שמקיים את הדבר.

הברית שומרת על קיום העולם שישאר במתכונתו ולא ימחה במבול הקיים. המבול בילה ובלבל והשחית ולא השאיר מקום קיום לבריאה. המושג 'מי שפרע' שאומרים למי שאינו עומד בדבורו, שמי שפרע מדור המבול יפרע ממנו,⁵¹ כי אינו נותן ערך לדיבורו, לדבר שיתקיים.⁵²

על הפסוק:⁵³ "אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה", פירש רש"י, נסתכל בה וברא את העולם באותיותיה, כסדרם ומשקלן יצר כל היצורים, כאשר כתוב בסוד ספר יצירה.

ההתבוננות והעבודה בימים אלו הם כפי שמתווה לנו דרך ומלמדנו להועיל ה'פרי צדיק', וזה תורף דבריו:⁵⁴

⁵⁰ הרשב"ם בכראשית כ, ז. וכן פירש הרד"ק בשמואל א ט, ט. אמנם הראב"ע (שמות ז, א) חולק על כך 'כי שורש ניב מהשניים לפי דעת חכמי צרפת. ומעלומי העי"ן לפי דעת חכמי ספרד. ושרש נביא שלש אותיות, והעד נביאים. ויתנבאו. כי האל"ף שרש. ועוד כי ניב שפתים כמו פרי. כי הוא מגזרת תנוכה. 'עוד ינובון בשיבה'. והעד הנאמן, 'וניבו נבזה אכלו'. ועוד מה טעם 'השב אשת האיש כי נביא הוא'. אם פירושו דברן הוא. רק פירושו הוא נביא שאגלה לו סודי. כדרך 'כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים'. והוא מתענג עלי ע"כ ויתפלל בעדך וחייה'.

⁵¹ משנה בבא מציעא ד, ב.

⁵² שמעתי בשיחה מפי מו"ר הגר"מ שפירא זצ"ל.

⁵³ איוב כח, כג. וזאת שמעתי ממו"ר הגרא"מ זילברשטרום זצ"ל.

⁵⁴ בראשית אות טו. ובתחילת דבריו: איתא בספר יצירה המליך אות נ' בריח כו', וחשון בשנה.

בוהר הקדוש (חלק ב צא, א) נ' רזא למדחל מקודשא בריך הוא ולמדע דאית דין ואית דיין ואית אגר טב לצדיקייא ופרענותא לרשיעייא בגין דרזה דיליה ה' תתאה. וידוע דה' תתאה הוא מלכות.

וכך הוא בוהר הקדוש (אחרי סו, ב) נ' כפופה דא מטרוניתא. יעויין שם. ו'מלך במשפט יעמיד ארץ', והוא שם אדנ"י, דינא דמלכותא.

ובמאמר 'פתח אליהו', צדק ידיעא דאיהו דין, וזהו דאית דין וכן בעא למדחל, דבמלך נאמר 'שום' וגו', שתהא אימתו עליך, ונאמר 'ואם אדונים אני איה מוראי'.

במרחשון התחיל משפט דור המבול אשר הרבו לחטוא ולא יראו אלהים, ואמרו שאין דין ואין דיין, כמו שכתוב: ⁵⁵ "וַיֹּאמְרוּ לְאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חֲפָצָנוּ. מִה שְׂדֵי כִי נַעֲבָדְנוּ וּמִה נּוֹעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ".⁵⁶

ועד גמר בנין הבית על ידי שלמה המלך עליו השלום, היה רושם משפט דור המבול בעולם, וכמו שכתוב,⁵⁷ שבכל שנה בחדש זה היו מ' יום המים שוטפים.

ולכך נקרא החודש הזה במלכים, בגמר בנין הבית 'ירח בול', בלא מ', שבגמר בנין הבית פסקו המ' יום רושם משפט המבול. שתכלית המכוון מהבריאה להיות דירה בתחתונים לשכון השכינה בארץ, ובחטא דור המבול ודור הפלגה נסתלקה השכינה, ועל ידי בנין הבית חזרה.

כי בבית המקדש היה השראת השכינה בקביעות, כמו שקרא יעקב למקום המקדש בית, והיינו קביעות מקום לגילוי שכינתו יתברך שמו, ומשם יראה יוצאת לעולם.⁵⁸

ואות נ' הוא לשון נפילה כמו שאמרו⁵⁹ שלא נאמרה נ' באשרי שיש בהן מפלתן כו', ואמרו שם, ואפילו הכי סמכן דוד ברוח הקודש, שנאמר 'סומך ה' לכל הנופלים' וכתוב: ⁶⁰ 'סוכת דוד הנופלת', כי סוכה דירת ארעי, והיינו אף בעת שנראה כנופלת הוא סמכה שממשיך מדת מלכותו יתברך שמו בעולם תמיד.

והנפילה הוא צורך עליה, כמו שנאמר: ⁶¹ "כי שבע יפול צדיק וקם". ולעתיד כתוב 'אקים את סוכת דוד הנופלת', ומובא: ⁶² תחלת מפלה – שינה, שיושן לו ואינו עוסק בתורה, כי על ידי שינה מתרחק מהשם יתברך, כמו שכתוב: ⁶³ 'עצלה תפיל תרדמה' שמתעצל מעבודת השם יתברך.

ואיתא גם כן במדרש: ⁶⁴ 'והנה טוב מאד', 'טובה שינה', וכי שינה טוב מאד כו', אלא מתוך שהוא ישן קימעא, הוא עומד ויגע בתורה הרבה.

והיינו שיתקן הנפילה עצמה שתהיה לו סייעתא לעבודת השם יתברך וממנה יקח לעבוד את ה'. וכן אחר כך בחודש כסלו כתוב בספר יצירה שהמליך אות ס' בשינה וכסלו בשנה. ואמר המליך

⁵⁵ איוב כא יד-טו.

⁵⁶ ובזהר חדש פרשת נח כז, ב מובא שבימי דור המבול היו חזקים מאד ומשעה שהאשה היתה יולדת היו הילדים הולכים מקפצים ומרקדים כצאן, כמו שנאמר באיוב כא, יא-טו: "וְשָׁלְחוּ כְצֹאן עֹוֹלֵיהֶם וְנִלְדֵיהֶם יִרְקְדוּן. יִשְׂאוּ כְתָף וְכַנּוֹר וְיִשְׁמְחוּ לְקוֹל עוֹגֵב: יָבִלוּ {יָכִלוּ} בְּטוֹב יְמֵיהֶם וּבְרַגַע שְׂאוֹל יַחֲתוּ. וַיֹּאמְרוּ לְאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חֲפָצָנוּ. מִה שְׂדֵי כִי נַעֲבָדְנוּ וּמִה נּוֹעִיל כִּי נִפְגַּע בּוֹ". הם אמר לאל, סור ממנו ואל תצוה אותנו מאומה, כי לא חפצו לדעת דרכיו, עד שגזר עליהם והעבירם מן העולם.

⁵⁷ תנחומא נח.

⁵⁸ כמו שנאמר 'למען תלמד ליראה את ה' וגו', לא יראת עונש רק יראה אמיתית, כי במקום גילוי שכינתו נופל יראה, וכמו שכתוב במורא גדול זה גילוי שכינה. וכמו שכתוב בהג"ה ריש אורח חיים, כשישים האדם אל לבו שמלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא עומד עליו ורואה במעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה מפחד השם יתברך כו'.

⁵⁹ ברכות ד, א: אמר רבי יוחנן, מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי? מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, שכתוב: 'נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל'. במערב, בארץ ישראל, מתרצים כך, נפלה, ולא תוסיף לנפול עוד, קום בתולת ישראל. אמר רב נחמן בר יצחק, אפילו כך, חזר דוד וסמכן ברוח הקדש, שנאמר, 'סומך ה' לכל הנופלים'.

⁶⁰ עמוס ט, יא: "בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֶכֶת דָּוִד הַנִּפְלֶת וְנִגְדַרְתִּי אֶת פְּרָצֶיהָ וְהִרְסֹתִיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם".

⁶¹ משלי כד, טז.

⁶² בראשית רבה פ' יז.

⁶³ משלי יט, טו.

⁶⁴ בראשית רבה פ' ט.

אות נ' בריח, כי מי שיש לו יראת ה', יש לו חוש הריח, על דרך מה שנאמר⁶⁵ 'והריחו ביראת ה', שיהיה 'מורח ודאין'.⁶⁶

והנה לכל חודש יש ענין מיוחד לעסוק, וחודש מרחשון העסק להתחזק להחל לקום מהנפילה ולהכניס עצמו לקדושה ביראת ה'.

מובא מהרב הקדוש מרימונוב, שבחדש מרחשון הם רוב גזירות, מפני שאז נתחלקה מלכות בית דוד. ומן הסתם אינו רק לעונש, רק שבו הזמן מסוגל לתקן זה.⁶⁷

והיינו שדור המבול היו ראויים לקבלת התורה, שאז היה נשמת משה רבינו עליו השלום, כמו שמרמז בגמרא,⁶⁸ משה מן התורה מנין, בשג"ם גימטריא משה, וכתוב 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה'.

וכמו כן מפורש בזוהר הקדוש,⁶⁹ שעתידי היה משה לקבל את התורה בדור המבול. וכמו כן במדרש:⁷⁰ 'ודעת דרכיך לא חפצנו' - שלא רצו לקבל התורה שהם דרכיו של הקב"ה, וכתוב 'ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה...'.⁷¹

תיקון מי המבול

ובזוהר הקדוש,⁷¹ רמזו בזה לענין אלף הששי, שערי החכמה העליונה, ומבועי החכמה שלמטה. והיינו שאז בימי המבול נבקעו כל מעינות תהום רבה, מבועי החכמה שלמטה, תורה שבעל פה, וארובות השמים – שערי החכמה, תורה שבכתב, שאז היו ראויים לקבל התורה שבכתב, שהיה כלול בה כל התורה שבעל פה, כמו שקיבל משה רבינו עליו השלום אחר כך מהר סיני.⁷²

וכתוב:⁷³ 'ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום' - שהורידן ברחמים, שאם ישבו יהיו גשמי ברכה, כפי שפירש רש"י, והיינו תורה שאין מים אלא תורה.⁷⁴ אך כיון שלא שבו וקלקלו נעשו מים הזדונים ונשטפו, וכמו שכתוב אחר כך: 'ויהי המבול ארבעים יום'.

⁶⁵ ישעיה יא, ג.

⁶⁶ לשון ה'יד רמה' על סנהדרין צג, ב:

כלומר, שמבין ברוח הקדש אמיתת הדבר ואינו דן לפי טענותיהן של בעלי דינין, ולא על פי עדותן, אלא יודע מי זכאי ומי חייב, מריח לשון 'ומרחוק יריח מלחמה' (איוב לט), ודאין, לשון דבר ודאי, שמרביתו ודאין בפתח הו"ו ודלי"ת דגושה וקמוצה, ויש מפרשין מריח כדאמרן, ודאין תרגום ושופט, כלומר שמריח ברוח הקדש ושופט, ודיין בשווא תחת הו"ו ודלי"ת רפויה וקמוצה".

⁶⁷ הוא מוסיף לבאר שם: והענין שמובא בגמרא (ראש השנה יא.) לרבי יהושע י"ז באייר היה המבול, ולרבי אליעזר שבתשרי נברא העולם אותו היום י"ז במרחשון היה. ושנו רבותינו, חכמי ישראל מונין למבול כרבי אליעזר ולתקופה כרבי יהושע. ופירש רש"י ותוספות, למבול, לשנות העולם מונין מתשרי כרבי אליעזר.

ויש להבין לפי זה לשון למבול, והיה לו לומר לשנים או לשנות עולם, ולמה תפיס לשון למבול שכבר עבר. אבל נראה שנרמז בזה שמובא (תנחומא נח), אתה מוצא מן אותה שעה עד שבנה שלמה בית המקדש מ' יום היו עושין גשמים בכל שנה לשום המבול, וכשבנה שלמה בית המקדש ביקש רחמים עליהם ופסקו מן העולם כו', שנאמר בירח בול כו'.

⁶⁸ חולין קלט.

⁶⁹ חלק ג' רטז א.

⁷⁰ שמות רבה ל.

⁷¹ חלק א קיז א.

⁷² כמו שאיתא משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, דקאי על תורה שבעל פה. שתורה שבכתב מסר לכהנים בני לוי כמו שכתוב בזוהר הקדוש, ח"ב קלז, ב.

⁷³ בראשית ז, יב.

⁷⁴ ב"ק יז, א.

והיינו שבתשרי 'ייהי אור' - זהו ראש השנה, 'אורי' - בראש השנה,⁷⁵ שאז מתחיל התחדשות בדברי תורה אור, עד שמיני עצרת, שהוא נביעות התורה,⁷⁶ שאז נקבע אור תורה שבעל פה התחדשות בדברי תורה.

ומאז הזמן מ' יום לקבל ההשפעה והתחדשות בדברי תורה בקביעות. וכן זמן הגשמים נקרא יורה מלשון שמורה את הבריות להתכונן לחורף ולעשות בדיק בית.⁷⁷ ומרמז גם כן שמורה את הבריות לקבל עול תורה באמת.⁷⁸

והזמן בחדש מרחשון לקבל עליו עול תורה באמת ועיקר עול תורה הוא בלימוד תורה שבעל פה שיש בה צער גדול ונידוד שינה, ומי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבעל פה כמו שכתוב במדרש תנחומא הידוע בפרשת נח, ושנינו:⁷⁹ 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', ועל כן רוב הגזירות בחדש זה כדי שיקבלו התורה באמת, ויהיו המים גשמי ברכה מנביעות התורה כאמור.⁸⁰

⁷⁵ כמו שכתוב בתיקונים (תיקון לו) וכמו כן במדרש רבה פרשת אחרי.

⁷⁶ כמו שכתבו בתיקונים תיקון יג.

⁷⁷ תענית ו, א: יורה - שמורה את הבריות להטיח גגותיהן ולהכניס את פירותיהן ולעשות כל צרכיהן.

⁷⁸ וכתב עוד בהמשך: וכן כתב המ"מ דקאזניץ, שמה שאמרו בפרק קמא דתענית במעלת יום הגשמים קאי על שמיני עצרת שהוא נביעו דאורייתא (כמו שנתבאר בראשית מאמר ט), וזהו שאמרו שמן אותה שעה עד שבנה שלמה בית מקדש היו עושים מ' יום גשמים לשום מי המבול, והיינו שאם יזכו יוקבעו דברי תורה בלבם בהתחדשות בהמ' יום מיום שמיני עצרת שהוא נביעו דאורייתא.

ואם לא יזכו חס וחלילה יהיה מי מבול עד שבנה שלמה בית המקדש וכתוב, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, דבר ה' זו הלכה, ואז נתגלה לשלמה המלך ע"ה כל חכמה תתאה, תורה שבעל פה, חכמת שלמה, וביקש רחמים עליהם ופסקו שיהיה לגשמי ברכה, השפעה בדברי תורה.

וזהו שאמרו חכמי ישראל מונין למבול כרבי אליעזר שאף שהעולם נברא בניסן מכל מקום זמן השפעת דברי תורה שהם מי המבול כשזוכין ונעשים גשמי ברכה השפעה בנביעו דאורייתא. ועל זה הזמן בחשון כר' אליעזר.

⁷⁹ אבות ג, ה.

⁸⁰ הנה דברי שם משמואל' הדומים לדברי ה'פרי צדיק' ומשלימים אלו את אלו:

נ' היא אות רומזת על נפילה, כאמרם ז"ל (ברכות ד, ב), מפני מה לא נאמר נ' באשרי, מפני שיש בה מפתח של שונאי ישראל, שכתוב 'נפלה לא תוסיף' וגו'. אך אין נפילת ישראל בהחלט חס ושלום, אלא נטמנה ומכוסה בה ישועה עתידה ביתר שאת.

וזה שאמר הכתוב (מיכה ז): 'אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי' וגו', ולא נאמר כי אחרי נפילתי קמתי, כיון שהקימה איננה דבר נפרד לגמרי מהנפילה, אלא שבנפילה עצמה טמונה ומכוסה בה הקימה. וכמו שבכלל, כן בפרט, אשר בנפילת הפרט גם כן טמון בה ענין קימה, והמשכיל על דבר טוב, יריח תיכף בנפילה את הקימה העתידה.

וזה שאמרו ז"ל (מגילה יג, ב), אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, שנאמר: 'כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים'. והפירוש כי בלתי אפשר שתצוייר המכה אם אין כאן רפואה טמונה ומכוסה, כי בלאו הכי היתה חס ושלום הנפילה נפילה, וזה אי אפשר, כי הנפילה בעצמה היא קימה.

וזה שאמר 'המליך אות נ' בריח וקשר לו כתר וצרפן זה בזה', שהנ' הרומזת לנפילה, המליך אותה בריח, הריח של הקימה העתידה על ידי הנפילה שבהוה. וקשר לו כתר, שעל ידי זה הנפילה איננה נחשבת לנפילה אלא כתר מלכות נקשר בראשה, 'וצרפן זה בזה' - שאין הקימה העתידה נפרדת מן הנפילה, אלא שצרופות זו בזו והן כדבר אחד.

וצר בהם עקרב בעולם - שבתקוני הזוהר עקרב עקר ב', שעקר בית השכינה, שכל החורבן ועקירת בית השכינה אם כי נראה לכאורה לנפילה של שונאי ישראל אין הדבר כן אלא הנפילה היא קימה, כי הרי זה סותר על מנת לבנות במקומו בנין טוב מן הראשון שיהיה מעשה שמים, כבזוהר הקדוש, שעל בנין זה אמרו בשירת הים 'מקדש ה' כוננו ידיך' ולא מעשה ידי אדם, וזה שרמזו 'סתירת זקנים בנין'. וזה שעקרב שהוא עקירת בית השכינה מאין באה ומאין מוצאה? ואמר שהוא מצירוף נ' בריח, ומשניהם צר עקרב בעולם ולא מאות נ' לבדה.

ואמר עוד 'וחשון בשנה' - על פי מה שהגיד הרה"ק מהר"ם זצלה"ה מרימנוב, שכל גזירות האומות תחילתן בחשון, משום חטא ירבעם שעשה את החג בחדש השמיני 'בחדש אשר בדא מלכו', כי צורת החודש הזה בגשמיות התחלת ימי גשמים, שאין דעתן של בריות נוחה, וגשם דולף טורד, והעלה נבל ונופל, ונקרא מקודם חודש בול שבלה הכל, וכמו בגשמיות כן ברוחניות, מעותד חודש זה לנפילה, ועל כן היתה אז תחילת נפילת עשרת השבטים בימי ירבעם שחידשו חג בחדש הזה, ומזה נסתעפו כל הגזירות בגלות.

אך אין זו נפילה בהחלט, שכמו בגשמיות, שהנפילה של החודש הזה שהיא התחלת ימי הגשמים היא חיים לעולם, ובסיבת הנפילה יתחדשו פני האדמה לעשות ענף ולשאת פרי, כן כל נפילת הרוחניות היא בסגנון זה. ואף שאין אתנו יודע איך הוא זה, לעתיד כשיתגלה כבוד ה' ומלאה הארץ דעה את ה', אז כל אחד יראה בעיניו את כל הטובה

וזאת ליהודה – וזאת אשר שלח לי ח"ר יהודה עובדיה-פתיא שליט"א, תוספת עשירה למאמר זה:

הקשר בין ירח בול לבין אבותינו הקדושים

בית המקדש הראשון כנגד אברהם שקראו הר – ולא נתקיים.

בית המקדש השני כנגד יצחק שקראו שדה – ולא נתקיים.

בית המקדש השלישי כנגד יעקב שקראו בית שיתקיים לעד ולנצח נצחים.

בניין הבית השלישי יהיה בחודש מרחשון, שנקרא גם ירח בול.

אברהם – קו ימין – חסד.

יצחק – קו שמאל – גבורה.

יעקב – קו האמצע – תפארת.

הקו הכולל גם את קו החסד וגם את קו הגבורה – אברהם ויצחק.

יעקב – מדתו אמת, ככתוב: 81 "תתן אמת ליעקב".

אמת – שהיא התורה – כוללת את כל האותיות, מאל"ף ועד ת"ו.

א – האות הראשונה.

מ – האות האמצעית (עם חשבון המנצפ"ך כסדר).

ת – האות האחרונה.

כנגד אותיות אלו – ירח בול.

ב – התחלת התורה – בראשית.

ו – האות האמצעית בתורה – כל הולך על גחון – וא"ו דגחון.

ל – האות האחרונה של התורה – ישראל.

האות וא"ו שבמילה בול – היא וא"ו החיבור, האות שמחברת וקושרת בין ה-ב של התחלת התורה – "בראשית", לבין ה-ל של "לעיני כל ישראל" – סוף התורה.

בית ראשון נחנך בחודש תשרי – חודש המיוחס לאפרים – ראש הדגל – ימין – כנגד אברהם.

בית שני נחנך בחודש כסליו – חודש המיוחס לבנימין – סוף הדגל – שמאל – כנגד יצחק.

בית אחרון יחנך בחודש מרחשון – חודש המיוחס למנשה – אמצע הדגל – כנגד יעקב.

זהו שכתוב בתהלים: 82 "לפני אפרים ובנימין ומנשה, עוררה את גבורתך ולכה לישועתה לנו".

שהיתה טמונה בנפילה ושלא היה אפשר לבוא לכל הטובה הגדולה והיתירה **אלא על ידי הנפילה**, ולטובתי נשברה רגל פרתי כבירושלמי (הוריות פרק ג), וכמו שאמרנו במקום אחר שזו תהיה הנחמה לעתיד, שיתראה לעין כל שלא היה אפשר באופן אחר, וכמו שבירת רגל הפרה שדמיה קלים בערך האוצר היקר שמצא בסיבתה, וכל מה שסבלו ישראל הוא דבר נקל וקל לעומת רב וגודל הטובה העתידה, ואילו היו יודעין זה מראש היו מתאווין לזה, כמו שמתאווין ומתפללין על הגשמים, אלא שהיה טמון ומכוסה, ומכל מקום המשכיל ירגיש בחוש הריח את העתיד. וזה שאמר שחודש זה נבנה מצירוף נ' בריח. ובסגנון זה יש לומר 'דקין בנפש' - כי הדקין הם כלים להובלת המותרות לחוץ, והם מעלין ריח רע ותקוץ בהם נפש היפה, ולכאורה נראה לאדם שהלואי ולא היו, אבל באמת בהם נטמן גם חיות הבעל חי, ואם נקבו טריפה, כמו ניקב הלב לבית חללו וניקב קרום של מוח, והוא סיבת החיות של הבעל חי, וזה נבנה נמי מצירוף אות נ' בריח.

⁸¹ מיכה ז, כ.

⁸² פ, ג.

מנשה – שמנה – נשמה – חודש השמיני – מרחשון – מעל הטבע – זו גם יכולה להיות הסיבה שיעקב שם את ימינו על ראש אפרים, כי באמת בסדר הקדימה בבניין הבתים, אפרים קדם למנשה.

בנימין כמובן הוא האמצע – כנגד הבית השני, לכן הוא מובא באמצע השמות של אפרים ומנשה.

כל השבטים המוזכרים בתחילת המזמור הזה, הם בניה של רחל אמנו, אבל בנימין הוא הבן היחיד של יעקב שנולד בארץ ישראל, וזו אחת הסיבות שבית המקדש נבנה בחלקו.

בנימין חי 109 שנים. על פי ספר הישר הוא נולד בשנת ב' אלפים ר"ח.

אפשר לתת לזה סימן מהפסוק: 83

"כי בחר ה' בציון אוה למושב לו" – בחלקו של בנימין.

בנימין נולד ב"א במרחשון וגם נפטר ב"א במרחשון, ה' ממלא ימיהם של צדיקים בשלמות, ובנימין שלם היה גם בימיו וגם באותיותיו על גבי חושן המשפט. הוא היה השבט היחיד שכל אותיות שמו נכתבו על אבן אחת, אבן הישפה. יש אמנם פה וגם שפה, אבל סייג לחכמה שתיקה.

בנימין – בן ימין – בן ימים מלאים.

רחל אמנו נפטרה ב"א במרחשון עם לידת בנימין בנה. אחד עשר החודשים שחיכה שלמה עם חנוכת הבית הראשון הם אולי כנגד אחד עשר הימים של חייה של רחל אמנו עליה השלום בחודש מרחשון.

לדברי ה"בני יששכר" הפסוק: 84 "תמך אשורי במעגלותיך, בל נמוטו פעמי", רומז גם הוא על בתי המקדש.

ת – תשרי – בית ראשון – אפרים.

מ – מרחשון – בית אחרון – מנשה (שמנה, מעל הטבע).

ך – כסליו – בית שני – בנימין. כי עיקר חנוכת בית שני היה בימי החשמונאים, כי כאשר נבנה הבית השני היו ישראל עדיין עבדים למלך פרס, כמו שאמרו שם: 85 "פִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ וְכַעֲבָדְתָנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וַיֵּט עֲלֵינוּ חֶסֶד לְפָנֵי מַלְכֵי פָרַס לְתֵת לָנוּ מִחֶזֶק לְרוּמָם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ וְלִהְעֲמִיד אֶת חֲרֻבְתֵּינוּ וְלְתֵת לָנוּ גֵדֵר בֵּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם".

כשתושלם חנוכת כל שלוש הבתים האלו, אז ממילא לא ימוטו פעמי.

המובא בשם הרבי מרימינוב זצ"ל, מביא אותו ה"בני יששכר" גם הוא, ואומר שהטעם לכל הגזרות הקשות במרחשון הוא בגלל ירבעם בן נבט, שהמריד את בני ישראל על מלכות בית דוד וחטא והחטיא את ישראל.

כמו שאומר הפסוק: 86 "וַיַּעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית אֵל בְּחַדָּשׁ הַשְּׁמִינִי בַחֲדָשׁ אֲשֶׁר בָּדָא (מלבד כתיב) מִלְּבוֹ וַיַּעַשׂ חָג לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר".

ואפשר להוסיף כי "מִלְּבוֹ" – אותיות מבוּל.

אשר בדא – בגימ' 7 שהביא חג בדוי אחרי החודש השביעי, למרוד ברוד המלך, שהיה השביעי והחביב.

כתיב 'מלבד' וקרי 'מִלְּבוֹ' – מלבד – נוטריקון מלכות בית דוד, כביכול רצה לטפול בדיה ושקר על מלכות בית דוד והביא מבוּל של עבודה זרה לעולם.

⁸³ תהלים קלב, יג.

⁸⁴ תהלים יז, ה.

⁸⁵ עזרא ט, ט.

⁸⁶ מלכים א, יב, לג.

וכמו שכתוב באותו הפרק, 87 כמה פסוקים קודם: "וַיָּרָא כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא שָׁמַע הַמָּלָךְ (רחבעם) אֲלֵיהֶם, וַיֵּשְׁבוּ הָעָם אֶת הַמָּלָךְ דָּבָר לֵאמֹר, מַה לָּנוּ חֶלֶק בְּדָוִד וְלֹא נִחְלָה בְּכֵן יִשְׂרָאֵל! עֲתָה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד! וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְאֶהֱלִיו".

לכן, באותו החודש בו פגמו ישראל וכפרו במלכות בית דוד, בו בחודש – הוא חודש מרחשון – יהיה במהרה בימינו התיקון, אשר יתוקן על ידי משיח צדקנו הבא מן דוד שיחזיר מלכות בית דוד לעולם.

אז יהיה מרחשון ל-מש חרון, כי אז ימוש החרון אף מעל ישראל לעולם.

מזל החודש הוא עקרב – עקר ב – עיקר הבית – הוא הבית השלישי העיקרי והאחרון שייבנה בחודש הזה.

הוא גם כנגד רחל אמנו עליה השלום, שנפטרה בחודש הזה והיא היא עיקר הבית – הלא היא עקרת הבית.

עקרב עולה בגימטריה דוד משיח. = 372

חוש הריח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו, הוא החוש של חודש מרחשון לפי ספר יצירה.

מרחשון בגימטריה ארח נשמה – (ואותיות מרחשון מורכבות מן ריח נשמה) ולכן הוא החודש של מנשה. 88

אפשר להוסיף גם, כי מרחשון הוא גם: "שומר נח" והוא גם: "רושם חן" כי נח מצא חן בעיני ה'. ומרחשון הוא גם מלשון רוחשות השפתיים עדיין את תפילות הימים הנוראים וחגי תשרי, כי מרחשון בארמית מלשון מרחשות השפתיים, 'מרחשון שפון'.

המבול ותיבת נח

מזמור כ"ט בתהלים שבו מוזכר המבול: "מזמור לדוד, הבו לה' בני אליהם..." הוא המזמור של ערב שבת קודש הנאמר קודם קבלת שבת קודש.

במזמור זה יש צ"א תיבות כנגד שילוב הוי"ה אדנ"י – יסוד ומלכות.

י-י למבול ישב – ר"ת יל"י – השם השני מן הע"ב שמות, הוא השם המעלה הניצוצות, שבסופו של דבר על ידו נתקנו דור המבול ונתעלו.

מידות התיבה היו אמנם כמניין המילה לשון. אבל במדויק כפי שכתוב בתורה המידות היו: שנ"ל = 380

ה"מגלה עמוקות" על הפרשה, כותב, כי שם אדנ"י בהכאה על שם הוי"ה עולה 380 באופן הזה:

א פעמים י = 10

ד פעמים ה = 20

נ פעמים ו = 300

י פעמים ה = 50

סה"כ = 380

שכינה גימטריה 385. כמניין שפה. לתיבה היתה אכסדרה והיא כמין ה ויחד כל מידות התיבה עולה 385 כמנין שכינה.

⁸⁷ שם טז.
⁸⁸ בני יששכר.

רבי יעקב אבוחצירא בספרו "מחשף הלבן" גם מביא את אותו הסוד של 380 כמנין שכינ ואות ה-ה"א החסרה להשלים לגימטריה של שכינה, היא הצוהר של התיבה שמשלים למנין שכינה. 89

עד ימיו של נח השפיע הקב"ה על בני האדם רוב טובה וברכה ושפע אלוקי שלא היה כדוגמתו. עיקר העיקרים של השפע הטוב היה ה"שפה" הלשון, שכולם – גם לפני המבול – היו מדברים בשפה אחת – וזה ברור.

כי ידוע שתכלית העולם היא גילוי כבוד מלכותו יתברך על כל הנבראים כולם וכמו שאנו אומרים בתפילות הימים הנוראים: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלוהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

וזה יקרה רק אחרי שיתקיים הפסוק בצפניה: 90 "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד".

שפה ברורה - עולה בגימטריה 798 ועם שני הכוללים 800 שזה בגימטריה קשת.

הפסוק בתהלים, 91 המדבר על גילוי כבוד מלכותו יתברך: "ה' בציון גדול ורם הוא על כל העמים" עולה בגימטריה 800.

הפסוק באיוב, 92 המדבר על שפה ברורה: "אדעה מלים – יענני, ואבינה מה יאמר לי" עולה גם הוא בגימטריה 800.

דור המבול השחית ופגם בכול! את ה"רוח ממללא", את הכוח הנפלא של הדיבור האלוהי שניתן להם על ידי הבורא ברוב טובו, לקחו אנשי דור המבול לאפיקים רעים של השחתת העולם, הם הפרו את האיזון של הבריאה ולכן ניחם הקדוש ברוך הוא על מעשיו, 'פִּי נִחַמְתִּי פִּי עֲשִׂיתָם'. 93

אחרי המבול, שוב ברא הבורא עולם חדש ברוב טובו וחסדו, וגם השפה של התיבה המשיכה אל בני האדם עם 'שפה אחת ודברים אחדים'. אבל גם אז כפרו אותו הדור ברוב טובו של הבורא, הסיעו עצמם מקדמונו של עולם, כנרמז בכתוב: 94 "ויהי בנסעם מקדם", וכבר נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יביא עוד לעולם מבול של מים. לכן הביא עליהם הבורא מבול של שפות ולשונות, אשר לא יבין איש את שפת רעהו, וזהו למעשה העונש הגדול ביותר של האנושות, מצד אחד אמנם, אך מצד שני, מבול

⁸⁹ עוד מביא שם ה"אביר יעקב", שמה שאמר הקדוש ברוך הוא לנח לעשות את התבה דווקא מעצי גופר – לא לחנם היה הדבר. וכך הוא מבאר את הדבר.

הסוכה היא אימא עלאה המסוככת על זר"ן, כמו שאנו אומרים בליל שבת קודש בתפילת ערבית: "ופרוש עלינו סוכת רחמים ושלום" וכן בכל לילה אנו אומרים: "ופרוש עלינו סוכת שלומך", הכל כנגד אימא עלאה המסוככת על זר"ן והם מסככים עלינו מכוח אימא עלאה. כמו כן גם מצות הסוכה היא כנגד אימא, וזהו הרמז שאמר הקב"ה לעשות בתיבה להודיעו שזכה בזכות מעשיו הטובים למעלה גדולה שאימא עלאה הגינה עליו לבל יקרב זר שטן ומשטין והרמז הוא שאימא עלאה נקראת: אהי"ה. ואהי"ה יש בו שלושה מילויים כידוע – קס"א קמ"ג קנ"א – גימ' תנ"ה ו"תבת עצי גפר" עם שני הכוללים עולים בגימ' תנ"ה – לרמזו על אימא.

שלושת המדורים שהיו בתבת נח, היו כנגד שלושת המילויים של שם אהי"ה וגם כופר הן אותיות כ"ו פ"ר להורות על מיתוק הגבורות בחסדים, שם הוי"ה – כ"ו – שהוא חסד – הממתק את הפ"ר דינים – מנצפ"ך. גם סוכה היא גימטריה הוי"ה אדנ"י.

גם שכינה שהיא בגימ' שפה – 385 עולה בגימטריה – סוכת "שלום" = 376 עם 4 האותיות – 380 והסוכה עצמה, היא המשלימה את הה"א החסרה להשלמת הגימטריה של שכינה.

עוד מביא שם ה"אביר יעקב", כי "כופר" במילוי: "כ"ף וי"ן פ"א רי"ש – עולה בגימ' 713, שזה תרי"ג מצוות ועוד המאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום וזהו "מבית ומחוץ בכופר", שיהיו פיו ולבו שוין, קיום המצוות בלימוד ובמעשה.

התיבה היתה בחינת המלכות ונח הוא בחינת היסוד – צדיק יסוד עולם.

נח – בחינת היסוד – שלום. התיבה – בחינת המלכות – בית – שלום בית.

התיבה בזמן המבול היתה המקום היחיד בעולם שבו ההשפעה היתה מכוונת אל המושפע, תיבת נח היתה בבחינת יחוד של יסוד ומלכות, לכן יש בה את השילוב של הוי"ה אדנ"י בדרך של הכאה, כפי שאמרנו לעיל.

⁹⁰ ג, ט.

⁹¹ תהלים צט, ב.

⁹² כג, ה.

⁹³ בראשית ו, ז.

⁹⁴ בראשית יא, ב.

הלשונות, מנע ועדיין מונע מבני האדם להפר את האיזון של הבריאה. דווקא בהיותם מדברים בשפות שונות – אין בכוחם לאיים על הבריאה יותר, דהיינו לגרום בסופו של דבר להשמדה עצמית, העונש הזה של בליל השפות היה בסופו של דבר לטובת קיום האנושות, כי מכאן ואילך האדם הוא בעל בחירה והוא מוזמן לתקן ולהפוך את העולם לטוב יותר על ידי מעשיו ודיבוריו.

מבול ראשי תיבות של – "מות וחיים ביד לשון" 95.

מבול הוא גם אותיות – בולם.

מבול הוא גם – ראשי תבות של: "ברית מעור וברית לשון" שבשתי בריתות אלו פגמו אנשי דור המבול.

וכמו שאומרת הגמרא: 96 "תולה ארץ על בלימה, אמר רבי אילעא, אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה".

הנביא ירמיה מקונן על השחתת הלשון והדיבור וכך הוא אומר: 97 "וְאִישׁ כָּרַעְהוּ יְהִתְלוּ וְאָמַת לֹא יִדְבְּרוּ לְמַדּוֹ לְשׁוֹנֵם דְּבַר שֶׁקֶר הָעֲוֹה נְלָאוּ".

את אותה הלשון שהיא בגימטריה שכינה עם הכולל, דהיינו השכינה והמרכבה לה, האדם עצמו – כמרכבה לשכינה על ידי כוח דיבורו – לשון טהורה ואמיתית.

את אותה לשון, למדו לדבר שקר! "למדו לשונם דְּבַר שֶׁקֶר, העוה נלאו"

"דְּבַר שֶׁקֶר" עולה בגימטריה 806.

"שֶׁפָּה כְרוּרָה" עולה בגימטריה 798 ועם 8 האותיות = 806.

'זָה לְעֵמֶת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים' אמר קהלת, 98 וממילא העונש, גם הוא בהתאם, מידה כנגד מידה. על זה מושתת העולם.

מבול עולה בגימטריה 78 – שזה 3 פעמים שם הוי"ה ב"ה.

מהשם יתברך יוצא כמובן רק טוב, ואולי אפשר לומר, כי זהו החסד הגדול שעשה ה' עם האנושות – שלוש פעמים שם הוי"ה – להורות על החזקה של השם של מידת החסד, שהמבול של המים מחה אמנם את הרוע והשחתת העולם, אך המבול של הלשונות, מנע ועדיין מונע מבני האדם להגיע לאותו מקום שאליו הגיעו אנשי דור המבול.

אולי על זה רומזת גם הקשת שעולה בגימטריה 800 – 8 פעמים 100, דהיינו ההתפשטות המירבית של המציאות של מעל לטבע, שעל אף שיגיעו ימים אשר בהם מצב האנושות יחייב לכאורה מבול נוסף, בכל זאת, יתנהג הקדוש ברוך הוא עם העולם ובריותיו במקסימום של מעל לטבע, גם אם יהיה מקסימום של רוע חלילה.

כי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בהשחתת עולמו. כמו שאנו אומרים בתפילת הנעילה של יום הכיפורים:

"למען נחדל מעושי ידנו ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם. ואתה ברחמיך הרבים רחם עלינו, כי לא תחפוץ בהשחתת עולם, שנאמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח".

בספר "חמרא טבא", לאחד מתלמידי הבעל שם טוב עליו השלום, כותב שאחד הדברים העיקריים המביאים לזכות לבחינת צדיק, היא בחינת טהרת המקוה והדבר רמוז בפסוק: 99 "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו הוי"ה". שסופי תיבות של המלים: "צדיק ומכלם יצילנו ה" הן מקוה.

⁹⁵ משלי יח, כא.

⁹⁶ חולין פט.

⁹⁷ ירמיה ט, ד.

⁹⁸ ז, יד.

⁹⁹ תהלים לד, כ.

והמדרש רבה, 100 דרש על זה את הפסוק: "כעבור סופה ואין רשע, וצדיק יסוד עולם". 101 כי מקוה עולה בגימ' 151 וגם שילוב של שם אדנ"י ושם אלקים עולה בגימ' 151,

המבול היה 150 יום והתבה עצמה השלימה למנין 151 כמנין מקוה.

שניהם ביחד בגימטריה סופה – וזה ברור ומדויק, כי שם אלקים – פ"ו ושם אדנ"י – ס"ה, ש'כעבור סופה', שכתעבור על גופו טהרת המקוה אז: 'ואין רשע' – שנטהר מכל חטא ועון, 'וצדיק יסוד עולם' – שנעשה בבחינת צדיק.

נח נצטווה על עשיית התבה, כי תבה ר"ת: תמים היה בדורותיו, שעל ידי זה ניצול לחיים.

צדיק תמים היה בדורותיו – סופי תבות מקוה.

ואפשר לומר, שדור המבול נמחו אמנם במי המבול, אבל עבור נח, שעליו אומר המדרש שנאמר פסוק זה: "וצדיק יסוד עולם" – הוא עצמו נטהר במי המבול שהיו כמקוה מים עבורו ועבור כל אשר אתו בתבה.

עוד כותב ה"כלי יקר" דברים נפלאים בעניין התבה:

'שלש מאות אמה אורך התיבה. פרט לנו הכתוב מדת ארכה ורחבה וקומתה מחמת שני דברים.

האחת להודיע לנו גודל הנס שהחזיק המועט את המרובה כי היו שם בריות גדולות פילים וראמים.

השניה היא להודיע לנו שעיקר התחלת מי המבול היה בעבור הזנות, כמו שכתוב: 102 "ויראו בני האלהים את בנות האדם..." וכמו שאמרו רז"ל: 103 "ברבה (רבה רעת האדם)". קלקלו, וברבה (מענינות תהום רבה)". נדונו.

וטעמו של דבר, לפי שעל ידי הזנות חללו קדושת שם של י"ה המתווך בין איש לאשה, ובהתחלק מהם יו"ד ה"א, נשאר אש ואש כמו שכתוב: 104 "כי אש היא – עד אבדון תאכל". וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 105 "ברותחין קלקלו וברותחין נדונו" כי הם הציתו את האש בעצמם.

וכן מצינו בפרשה זו מספר ט"ו בכמה מקומות, שנאמר: 106 "חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים". וכן תגבורת המים חמשים ומאת יום דהיינו ט"ו עשיריות. וכן מספר אורך, ורוחב וקומה של התיבה, מורה גם כן על מספר ט"ו כי שלש מאות אמה באורך על רוחב חמשים נמצא בכל שטח של אמה אחת ט"ו אלפים אמה על אמה. 'ושלשים אמה קומתה' והיו בה שלשה מדורים הרי עשרה אמות לכל מדור ומדור כי היו בה 'תחתים שנים ושלישים' כולם שוים נמצא ק"ן אלפים אמה לכל מדור ומדור.

נמצא, ט"ו אלפים אמה שבכל שטח אמה – כנגד ט"ו אמה שגברו המים על ההרים. וק"ן אלפים אלו שבכל מדור – כנגד תגבורת המים ק"ן יום והוא ט"ו עשיריות.

וכל מספר ט"ו אלו מורה, שאף על פי שנחתם דינם על הגזל, (גזל עולה בגימטריה 40). מכל מקום, עיקר ההתחלה היתה בעבור הזנות וחילול השם של י"ה העולה ט"ו.

וכן מצינו בחזקיה, שנענש מתחלה על שלא עסק בפריה ורביה, 107 ואמר לו הנביא: 108 "צו לביתך, כי מת אתה ולא תחיה". ודרשו רז"ל שם: "כי מת אתה בעולם הזה, ולא תחיה לעולם הבא".

100 בראשית רבה ל, א.

101 משלי י, כה.

102 בראשית ו, ב.

103 סנהדרין קח, א.

104 איוב לא, יב.

105 סנהדרין קח, ב.

106 בראשית ז, כ.

107 ברכות י, א.

108 ישעיה לח, א.

ומה חרי האף הגדול הזה, שבעוון ביטול פריה ורביה יהיה נענש בזה ובכא? ! אלא לפי שנאמר: 109
"כי ביי"ה ה' צור עולמים". ומזה למדו שהעולם הזה נברא בה"א, והעולם הבא נברא ביו"ד. ועל ידי
שלא עסק בפריה ורביה, גרם לשם של י"ה שיסתלק מן איש ואשה, והוא כאילו החריב כל שני עולמות
אשר מציאותם תלוי בשם של י"ה, כי יסתלק השם מכל הנבראים ויעלה לו השמימה, על כן דינו להיות
נטרד מן שני עולמות.

וכן דור המבול, לפי שחללו שם של י"ה היה גם כן דינם חרוץ ליטרד מן העולם הזה והעולם הבא. כמו
שאמר, 110 שדור המבול אין להם חלק לעולם הבא כו'. לכך נאמר בהפכו: 111 "לא אמות – כי
אחיה". "לא אמות בעולם הזה, כי (כאן כי מלשון אלא, דהיינו לא אמות אלא אחיה). אחיה גם לעולם
הבא, ואספר מעשי י"ה". כי ביי"ה ה' – צור עולמים" כי שני העולמות הם מעשי י"ה.

לפיכך כשחזר חזקיה המלך בתשובה, וקבל עליו לעסוק בפריה ורביה והחזיר שם של י"ה למקומו,
(חזק יח), על כן נאמר לו: 112 "הנני יוסיף על ימיך ט"ו שנה", כנגד שם של י"ה, ונאמר: "הנני יוסיף"
מלה זרה בדקדוק! כי היה לו לומר: "הנני מוסיף"! אלא, לפי ש"הנני יוסיף" ראשי תיבות י"ה, להורות
שבזכות שם של י"ה זכה להוספה זו.

כל זה ועוד לא נכנסנו להקבלה של נח, התבה ודור המבול, מול משה רבנו ודור המדבר.

אמת כנגד התול

"וְאִישׁ בְּרָעָהוּ יִהְיֶה לְוַאֲמַת לֹא יִדְבְּרוּ".

התול = 441   אמת = 441

התול נתפס בדרך כלל בעיני האנשים כ"שקר לבן" דהיינו לא ממש שקר, דיבור שנתפס במבט ראשון
כאמת צרופה, רק אחר כך, כשמתגלה האמת, יבואו משפטים מצד המהתל, כמו: "סתם צחקתי אתך.."
או "לא התכוונתי ברצינות" ועוד הרבה אפשרויות.

התול הוא גם סוג של לגלוג, לצוץ וקלות ראש, התנהגות אשר קל מאוד לעבור ממנה לדברי שקר ממש.
כמו שכותב הרמב"ם: 113 "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש, כגון שחוק והיתול
ושיחה בטלה".

אבל באמת, הכל הוא כאמור, 'זה לעומת זה', וממילא העונש, גם הוא בהתאם, מידה כנגד מידה. כי על
זה מושתת העולם. זהו היסוד של הכל. 114

109 שם כו, ד.

110 סנהדרין קז, ב.

111 תהלים קיח, יז.

112 ישעיה לח, ה.

113 הלכות תפילה יא, ו.

114 עוד הוספת נופך מרבי יהודה עובדיה שליט"א:

אפשר אולי לומר גם כי דבר זה – בול – מרומז בברכת "אתה חונן", ששם אנו מבקשים שיחנן אותנו הקדוש ברוך
הוא בחכמה, בכינה ובדעת, ללמוד, לדעת ולהבין את התורה הקדושה.

כך אנו אומרים כל יום בברכת "אתה חונן": "אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת, וּמְלַמֵּד לְאָנוֹשׁ בִּינָה".
בראשית ברא ... – כנגד החכמה – תחילת הכל.

האות ו – כנגד הדעת – המחברת בין החכמה לבינה.

...לעיני כל ישראל – כנגד הבינה – סוף דבר הכל נשמע, הדברים מובנים בסוף.

חכמה בינה דעת – בגימ' 614 כמנין תרי"ג – 613. ועם הכולל – 614.

חכמה בינה ודעת – בגימ' 620 כמנין כתור – תרי"ג מצוות ושבע מצוות בני נח.

אגב אורחא, אפשר לראות בפסוק זה את השלבים של המעבר מאמת לשקר. (עפ"י המפרשים שם, רש"י, מצודות
ומלבי"ם).

זה מתחיל עם "איש ברעהו יתלוי" – ליצנות, לעג, לגלוג, התול. אחר כך "אמת לא ידברו" – הלשון מתחילה לא
לדבר אמת. אחר כך "למדו לשונם דבר שקר" – לימוד והתמדה באמירת שקר. ולבסוף, "הענה נלאו" – לאות
ויגיעה בעוות הדברים, כי השקר כבר הופך להיות האישיות ממש, החיים עצמם, אין אפילו נסיונות למצוא דרכים
עקומות ומעוותות כדי לשקר.

חוד חידה

מנין שדגים יש לאכול בידים ללא מזלג?

נאמר בפרשה: ¹¹⁵ "וּבְכֹל דְּגַי הָיִם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ".

מה הפירוש 'אברהם בן נח כשמת נח'?

אברהם אבינו היה בן נ"ח שנים בעת פטירתו של נח.

מי היה זקן העולם שהאריך שנים רבות ביותר?

לפי המפורש בכתוב מתושלח חי 969 שנים. מתושלח – מות שלח. לפי חז"ל קין זקן העולם, שכן חי עד המבול שהיה בשנת אלף ותרנ"ו.¹¹⁶

גם סיחון ועוג האריכו ימים שכן אחים היו, בני אחיה בר שמחזאי, ושניהם שרדו את המבול. סיחון נולד בתיבה מאשתו של חם, ועוג ישב לו על עץ אחד מן הסולמות של התיבה, ונשבע לנח ולבניו שיהיה להם עבד עולם. (נדה סא, ופרקי דרבי אליעזר כג).

והם חיו עד שנפלו בידי משה וישראל. אמנם במדרש כתוב שאמר משה על עוג: אני בן מאה ועשרים שנה, וזה יותר מחמש מאות, אילולי שהיתה לו זכות לא היה חי כל השנים הללו. (במדבר רבה יט, לב). ומשמע שחי רק למעלה מחמש מאות שנה.

על עוג נאמר: ¹¹⁷ "ויבוא הפליט ויגד לאברם". מבאר רש"י: זה עוג שפלט מדור המבול. במדרש שוחר טוב (קלו, יב) מובא: "פליט היה שמו, ולמה נקרא שמו עוג, שבא ומצא אברהם שעוסק בעוגות הפסח".

"ויבוא הפליט ויגד", אמר לו הקב"ה שכר פסיעתך אתה נוטל, שאתה מאריך ימים. (בראשית רבה מב, ח). לא עמד גיבור בעולם שהיה קשה הימנו, והוא נשאר מן הגיבורים שהרגו אמרפל וחבריו. (במדבר רבה יט, לב).

על הפסוק "צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה" כותב רבי צבי אלימלך מדינוב ב'אגרא דכלה' על פרשת נח, כי צהר הוא יסוד דבינה, תבה היא המלכות, ואל אמה – אמה הוא הז"א – ו' קצוות, אמה בת ו' טפחים. התורה רומזת לנו איך צריך האדם להתנהג בעולמו, כי למעשה, כל ספור נח והתבה הוא אמנם מצד אחד סיפור ההצלה של נח מדור המבול, אבל מצד שני הוא גם מעין הוראה והדרכה לקראת העולם החדש שהולך להיות. איך ישפיע האדם טוב לכל העולמות? – על ידי צהר תעשה לתבה, לעשות יחוד עליון שיושפע מיסוד דבינה למלכות שהיא נוקבא דז"א, איך? על ידי ואל אמה תכלנה מלמעלה, שתעשה יחוד יסוד ומלכות, ז"א ונוקביה, אמה ותבה.

השפעת מוחין מיסוד דאימא לז"א, ודרך ז"א למלכות – נוקבא דז"א. ופתח התבה בצדה תשים – כי כשתקבל התבה, המלכות, השפעות מלמעלה, היא עצמה תשפיע מפתחה לכל אותם העולמות שבצדה, דהיינו ב"ע – שהם תחתיים, שניים ושלישים. תחתיים – עולם הבריאה שהיא תחתית וכסא לאצילות. שניים – עולם היצירה. שלישים – עולם העשייה.

¹¹⁵ בראשית ט, ב.

¹¹⁶ ראה 'שם ונשמה'.

¹¹⁷ בראשית יד, יג.

מקאם השבת

בפרשת נח נהגו לנגן במקאם ביאת, שהתיבה היתה עבורם כבית, או משום שקרוב לראש חודש. ויש המנגנים במקאם שיגא, הנקרא גם סיכא, מלשון סגר וסכר, שנח היה סגור בתיבה.

ב'שערי ציון' אומרים הקדושה בנגינת השיר 'אני לשמך אהלל', ובמנחה שקוראים בה בפרשה הבאה, פרשת לך לך, בה מוזכר ענין המילה, בנגינת 'אתה אהובי'.¹¹⁸

מכיון שבתקופה זו מבקשים על הגשמים, מתאים להזכיר השירים העוסקים בבקשת הגשם וריצוי המים, כמו השירים: 'אנא תן טל ומטר', (ב'שיר ושבחה השלם' עמוד 143), 'יה אל המוריד טל ומטר', (ב'שיר ושבחה השלם' עמוד 145, שירו של אשר מזרחי ששרים בעיקר יוצאי תוניס, וסימנו רחל שנפטר בי"א מרחשון, ויחול בשבת הבאה).

וכן השירים: 'כולם אליך יעידו', (עמוד 209), 'שלום וצדק נשקו' (מהבקשות עמוד 80), שמוזכר בו 'משיב רוח מוריד גשם, בתוך חותם הוא הגשם, תבה קולטתו עצר שם', וכן השיר 'שיר חדש' (עמוד 70) בו הבית השני פותח במילים 'מאחד עשר חשוך', המדבר על נס הצלתם של יהודי אר"ץ מהפגזת העיר, והשיר 'אשא לבי אל כפים' (עמוד 83).

***

יהיו נא הדברים לעלוי נשמת כבוד מורנו ורבנו עטרת ראשנו, מרן פאר הדור והדרו,

הראשון לציון

רבנו עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל

שנלב"ע ג' מרחשון תשע"ד

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

---

¹¹⁸ קונטרס 'מזמרת הארץ'.